

STUDIEPLAN

Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming FHH54D

Stuedsted: Gjøvik

08.04.20

Innhold

1 FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG.....	3
1.1 INNLEDNING	3
1.2 OM FORDYPNINGEN.....	3
1.3 LÆRINGSUTBYTTE FOR UTDANNINGEN.....	5
1.4 OPPTAKSKRAV	7
2 ORGANISERING AV UTDANNINGEN	9
SKJEMATISK GJENNOMFØRINGSMODELL, DELTID OVER 2 ÅR:.....	9
2.1 EMNEOVERSIKT	10
2.2 TJENESTEOMRÅDER.....	11
2.3 ARBEIDSFORMER OG METODER I UTDANNINGEN	11
2.4 HOVEDPROSJEKT	13
2.5 PRAKSIS	14
3 VURDERING	16
3.1 MAPPEVURDERING	16
3.2 VURDERING AV PRAKSIS	18
3.3 VURDERING AV HOVEDPROSJEKT	18
3.4 VURDERING AV SKIKKETHET	19
4 OVERSIKT OVER LÆRINGSUTBYTTE, EMNER, TEMA, ARBEIDSKRAV OG LITTERATUR	20
EMNE 1 – FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGENE I HELSE- OG SOSIALFAG	20
EMNE 2 - UTVIKLINGHEMMING	24
EMNE 3 - TEORIER OG ARBEIDSMÅTER I MÅLRETTET MILJØARBEID	28
EMNE 4 - ORGANISASJON, SYSTEM OG LEDELSE	33
EMNE 5 - HOVEDPROSJEKT.....	36
EMNE 6 – PRAKSIS.....	40
5 AKTUELL LITTERATUR.....	42
VEDLEGG 1	44
RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM UTVIKLINGSARBEID PÅ EGEN ARBEIDSPASS	44
VEDLEGG 2	56
RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM PRAKSISUTPLASSERING	56
VEDLEGG 3	65
SKJEMATISK OVERSIKT OVER LÆRINGSUTBYTTE FOR ALLE EMNER I STUDIET.....	65

1 FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG

1.1 Innledning

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å *utvikle reflekterte yrkesutøvere. Kandidaten skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling med klar forankring i arbeidslivet.*

Fagskoleutdanninger innen helse- og oppvekstfag gjennomføres ofte som deltidstudier med omfang som ett års heltidsstudium, tilsvarende 60 studiepoeng. Alle som fullfører og består utdanningen, får tildelt vitnemål. For at vitnemålet skal fungere internasjonalt, skal begrepet *Vocational Diploma* (VD) brukes.

Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) fra 01.08.2018 erstatter Fagskoleloven fra 2003. Loven gjelder for den som tilbyr fagskoleutdanning, og som har søkt eller søker Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, NOKUT, om godkjenning av fagskoleutdanningen.

Utdanningen gir en formalisert kompetanse på fagskolenivå. Nivået tilsvarer Fagskole 1, nivå 5 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, NKR. Et kvalifikasjonsrammeverk er en samlet, systematisk og nivådelt beskrivelse av formelle kvalifikasjoner som kan oppnås innenfor et utdanningssystem.

Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse- og oppvekstsektoren.

1.2 Om fordypningen

Arbeidslivet, med kommunale ledere for helse- og omsorgstjenester har i mange år etterspurt kompetanseheving for de som jobber med tilrettelagte tjenester og aktivitetstilbud til mennesker med funksjonsnedsettelse, utviklingshemming, psykiske lidelser og fysisk funksjonshemming.

Sykdomsbildet har endret seg over tid, helsepersonell møter oftere personer med sammensatte lidelser, og brukerne stiller større krav til kvalitet på tjenestene og muligheter for egenutvikling. Fra 1900-tallet og fram til i dag har synet på utviklingshemmede endret seg. Omsorgs- og velferdstjenestene har også blitt vesentlig endret.

Det er viktig for velferdssamfunnet at vi greier å rekruttere, utdanne og beholde kompetent personell. Uttalelser fra kommunale ledere som jobber i tjenesten for funksjonshemmede, eller tilrettelagte tjenester, er at de ønsker å jobbe aktivt med kompetansehevede tiltak innen miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming. De forteller om stort behov for kompetanseheving både for de med og uten fagbrev, de som har jobbet som assistenter i mange år. Det er behov for kompetanseheving for ansatte som jobber med arbeidstrening, arbeidsaktiviseringstilbud for de med psykisk utviklingshemming m.m. Det er kanskje størst behov for kompetanseheving i omsorgsboliger.

Begrepsavklaring:

Utviklingshemning:

Utviklingshemning er en samlebetegnelse for en rekke ulike tilstander eller diagnoser. Felles kjennetegn er at evnen til å lære og til å klare seg i samfunnet, er mer eller mindre redusert. Utviklingshemning eller psykisk utviklingshemning er en betegnelse på medfødt eller tidlig ervervet kognitiv svikt. Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) bruker nå konsekvent betegnelsen ”utviklingshemmet” for å unngå misforståelser og sammenblanding med psykiske sykdommer.

<http://www.nfunorge.org/om-utviklingshemning/>

Målrettet miljøarbeid:

«Målrettet miljøarbeid er en arbeidsmodell som består av ulike metoder, faglige intervensjoner og profesjonelle holdninger – styrt i målrettede prosesser. Hvis en miljøarbeider skal kunne arbeide målrettet må tre ulike komponenter være tilstede, **fagkompetanse, holdninger og verdier** og miljøarbeiderens **evne til å samarbeide ...** (Bech m.fl.2004)».

<http://helsekompetanse.no/hjem>

«Miljøarbeid er den del av tjenesteutøvelsen hvor tjenesteyter er sammen med tjenestemottaker og det gjennomføres dagligdagse gjøremål med mer eller mindre klart definerte målsettinger. Miljøarbeid skiller seg fra miljøbehandling ved at det ikke er preget av prosedyre, men av skjønnsmessige vurderinger og tilnærminger i arbeidet med tilrettelegging. Miljøarbeid handler således om mer eller mindre organisert samhandling mellom tjenesteyter og bruker. Arbeidet innebærer å legge til rette for at brukeren skal være deltakende, føle seg inkludert, engasjere seg og på generelt grunnlag ha det bra. Dette er elementer i en persons hverdag som er grunnleggende viktige for at personen ikke skal framvise atferdsutfordringer». (Viken, Kjetil 2018)

1.3 Læringsutbytte for utdanningen

Yrkesutøvere med fagskoleutdanning i «Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming» skal ha en grunnleggende omsorgsevne, anerkjenne det menneskelige mangfoldet og møte den enkelte bruker med en tverrfaglig tilnærming. Det er viktig å sikre at brukerne får likeverdige tjenester og at arbeidet utføres med fokus på likestilling, likeverd, selvbestemmelse, deltagelse og integrering.

Læringsutbyttebeskrivelsen for fagskoleutdanningen skal gi en oversikt over hvilken kompetanse studentene skal ha etter gjennomføring av det aktuelle emne eller utdanningen som helhet. Læringsutbyttebeskrivelsene er i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverkets krav og er inndelt i kunnskap, ferdighet og generell kompetanse.

Kunnskap	Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innen fag, fagområder og/ eller yrker.
Ferdighet	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter - kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter
Generell kompetanse	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i yrkes- og utdanningssammenheng

Overordnet læringsutbytte for utdanningen Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om ulike kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse • har kunnskap om helsearbeiderens ansvars-, funksjons- og kompetanseområde for mennesker med utviklingshemming • har innsikt i relevante lover og regelverk som gjelder i tjenesteyting til mennesker med ulike funksjonsnedsettelse • har kunnskap om aktuelle metoder innen målrettet miljøarbeid for å fremme mestring, verdighet og deltagelse i samfunnet • kan oppdatere sin kunnskap om metoder som brukes i målrettet miljøarbeid • har kunnskap om hvordan ulike formidlingsmåter, kommunikasjonsprosesser og prinsipper i veiledning brukes innen målrettet miljøarbeid • forstår betydningen av brukers mestring av dagliglivet i et samfunnsperspektiv
Ferdigheter	<p>Kandidaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff knyttet til aktuelle problemstillinger i arbeidet med mennesker med utviklingshemming • kan anvende kunnskap om adferd, kommunikasjon og samhandling innen målrettet miljøarbeid • kan kartlegge brukers ressurser og identifisere, planlegge og tilrettelegge for den utviklingshemmedes individuelle behov • kan anvende metoder innenfor målrettet miljøarbeid i sin yrkesutøvelse med mennesker med utviklingshemming
Generell kompetanse	<p>Kandidaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner i samhandling med tjenestemottaker, deres pårørende og i tverrfaglig samarbeid • har forståelse for viktigheten av tverrfaglighet, etikk og samhandling i målrettet miljøarbeid • kan utvikle arbeidsmetoder i forbindelse med iverksetting og evaluering av tiltak innen målrettet miljøarbeid • kan utføre målrettet miljøarbeid for å dekke utviklingshemmedes behov for mestring, verdighet og deltagelse • forstår viktigheten av dokumentasjon som kvalitetssikring for behandling og oppfølging av bruker • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved relasjon med bruker, kollegaer og andre

1.4 Opptakskrav

Opptaksvilkår er beskrevet i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning ved Fagskolen Innlandet <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-12-19-2113>

Denne beskriver:

- Generelt opptaksgrunnlag
- Opptak på grunnlag av dokumentert relevant praksis
- Opptak på visse vilkår ved sen fag- eller svenneprøve (Betinget opptak)
- Opptak på visse vilkår
- Opptak på grunnlag av utenlandsk utdanning
- Utfyllende regler om språkkrav for søkere med utenlandsk utdanning

Søkere må levere politiattest ved oppstart, ikke eldre enn 3 mnd.

1.4.1 Relevante fagbrev for Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming

- Fullført og bestått videregående opplæring med følgende fagbrev/vitnemål: omsorgsarbeider, hjelpepleier, helsefagarbeider, aktivitør og barne- og ungdomsarbeider.
- Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve inne 31.12 opptaksåret.

1.4.2 Innpassing, fritak og mulighet for å ta enkeltemner

Studiet er delt inn i emner. Det er mulig å søke om fritak for et eller flere emner dersom man kan dokumentere at man har tilsvarende emner fra før, se <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-12-19-2113>, § 2-9.

Det er mulig å søke skolen om å få ta enkeltemner. Når et emne er gjennomført og bestått vil studenten kunne få karakterutskrift.

1.4.3 Søknad

Utdanningen er organisert gjennom Samordna opptak som fastsetter regler for søkning, søknadsfrister og kunngjøring av opptak, se www.samordnaopptak.no.

1.4.4 Poengberegning og rangering ved opptak

Det er fastsatt nasjonale regler for poengberegning og rangering ved opptak. Dette er beskrevet i *Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning*, <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-07-11-1005>, kap. 3.

1.4.5 Tekniske forutsetninger

Studentene må disponere egen PC. Studiearbeid, arbeidskrav, undervisningsgrunnlag, informasjon og innleveringer gjøres på nett via skolens læringsplattform. Studentene får

opplæring i skolens digitale læringsplattform, for tiden Canvas. Skolen har systemansvarlig som vedlikeholder skolens datautstyr og yter service til studenter, i tillegg til muligheten for support gjennom hjelpdesk i fylkeskommunen. Det er tilgang til trådløst internett over hele skolen, hvor studentene kan kople seg på med egne bærbare maskiner. Studentene har tilgang til kopimaskiner og skrivere. Det er fastmonterte dataprojektorer og Smart - Board i alle undervisningsrom og studentene disponerer flere godt utstyrte grupperom med blant annet White - Board og 50 tommer skjermer.

2 ORGANISERING AV UTDANNINGEN

Utdanningen i Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming er en ettårig utdanning som gjennomføres som et deltidsstudium over to år. Utdanningen er delt inn i 6 emner som er tilpasset faglig innhold og gir rom for faglig refleksjon og utprøving på egen arbeidsplass. I studiet er praksis et eget emne, men det legges opp til at praktiske og teoretiske elementer introduseres i forskjellige emner med en progresjon gjennom hele studiet. Studier av teori har som hensikt å gi studentene kunnskaper som er nødvendig for at han/ hun skal utvikle ferdigheter innen fagområdet. Det er også mulig for studenter å søke om fritak for et eller flere emner dersom de kan dokumentere at de har tilsvarende emner fra før.

Skjematisk gjennomføringsmodell, deltid over 2 år:

	Studie-poeng	Uker	Undervisning 6 t / uke	Veiledning 2 t / uke	Praksis	Selvstudium 10 timer/uke
Emne 1	11	15	90	30		150
Emne 2	6	9	54	18		90
Emne 3	13	20	120	40		200
Emne 4	6	9	54	18		90
Emne 5	10	13	78	26		130
Emne 6 Praksis	14	10				100
Praksis 1 skolesamling					6	
Praksisveileder Lærer					6	
Praksisveileder Arbeidsplass					*(20)	
Praksis: "Her og nå" veiledning Selvstudium					300	
Sum	60	76	396	152	312	760
Sum for hele studie						1620

*20 timer med veileder i praksis inngår i de 300 timene studenten er i praksis

2.1 Emneoversikt

Emne 1 – 11 studiepoeng – 20HH54A

Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene

- Arbeidsformer og metoder i studiet
- Helse- og sosialfagene i samfunnet
- Etikk
- Kommunikasjon og samhandling
- Stats og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk, inkl generelt lovverk innen helsefag
- Sosiologi og psykologi

Emne 2 – 6 studiepoeng-20HH54B

Utviklingshemming

- Funksjonsnedsettelse
- Atferd
- Mestring, verdighet og deltagelse
- Kommunikasjon

Emne 3 – 13 studiepoeng -20HH54C

Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

- Målrettet miljøarbeid
- Kartleggingsverktøy og Arbeidsmetoder
- Systematikk og modeller
- Hverdagsmestring – ADL
- Lovgivning

Emne 4 – 6 studiepoeng-20HH54D

Organisering, system og ledelse

- Aktører i pasientforløpet
- Organisering og samhandling i pasientforløpet
- Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy
- Kommunikasjon og veiledning

Emne 5 – 10 studiepoeng-20HH54E

Hovedprosjekt

- Fordypningsarbeidet skal være praksisrettet og knyttet til et eller flere temaer i utdanningens emner

Emne 6 – 14 studiepoeng-20HH54F

Praksis 10 uker

- Praksis er en obligatorisk del av utdanningen, og skal ha et omfang på 10 uker (300 timer). Det bør legges til rette for at praksis kan gjennomføres mest mulig sammenhengende fortrinnsvis etter at emne 3 er avsluttet.

2.2 Tjenesteområder

Utdanningen i målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming kvalifiserer blant annet for arbeid innen:

- Miljøarbeidertjenesten
- Samlokaliserte boliger /omsorgsboliger
- Institusjoner og andre spesialisthelsetjenester
- Avlastningsbolig for barn og unge
- Tilrettelagt opplæring – Spesialbarnehage – Barnehage – Skole – SFO

2.3 Arbeidsformer og metoder i utdanningen

Arbeidsformene i utdanningen skal bidra til å utvikle bedre praksis. Mange av studentene har erfaring fra arbeid innen helse- og omsorgsektoren som de får anledning til å benytte erfaringsbaserte og studentrettede undervisningsformer. Det er også viktig å være bevisst på den rollen fagskolestudentene innehar i arbeidslivet og tilrettelegge undervisningen på en måte som stimulerer yrkesfunksjonen. Utdanningen krever at studentene har stor grad av egenaktivitet og tar ansvar for egen læring gjennom selvstudie og i samarbeid med hverandre. Utdanningen har som en viktig målsetning å utvikle samlende kunnskap og innsikt. Studentene må derfor oppleve at teori og praksis danner en integrert helhet. Et overordnet prinsipp i studiet er å aktivisere studentenes egne tanker, kunnskaper og erfaringer knyttet til fagfeltet. Det legges vekt på å skape trygge læringsmiljø og benytte læringsmetoder som også bidrar til personlig utvikling og erkjennelse i relasjon til brukerne.

Arbeidsmetoder som anvendes i studiet er forelesninger, dialogpreget undervisning, erfaringsdeling, praksisorientert undervisning, muntlig framlegg, presentasjoner, prosjektarbeid med tverrfaglig fokus, praksis, observasjon, refleksjon over eget arbeid, logg, problembasert læring, (PBL), selvstudium, ulike former for arbeid i grupper, som for eksempel rollespill/simulering evt. med bruk av video. Vi legger også inn studieturer og ekskursionsjoner. Arbeidskrav er studentoppgaver som løses individuelt eller i gruppe. Dette forutsetter at studentene deltar aktivt i eget læringsarbeid og samarbeider med andre.

Studentenes læring følges opp gjennom veiledning og undervisvurdering individuelt og i gruppe. Læringsarbeidet støttes med bruk av digital læringsplattform. Den digitale læringsplattformen er møteplass både mellom studenter og mellom lærer og student.

Bruk av ulike pedagogiske metoder skal legge til rette for:

- aktiv deltakelse fra studentene og støtte til deres egne initiativ
- arbeid med virkelighetsnære problemstillinger fra praksisfeltet og aktuell teori
- fagforståelse, refleksjon over egen praksis og etiske problemstillinger som motiverer til læring, utvikling og etisk bevissthet
- studentmedvirkning i beslutningsprosesser som angår gjennomføringen av studiet
- tverrfaglig erfaring for å øke forståelsen og respekt for eget og andres fagfelt

Egenlæring gjennom selvstudie er en viktig del av opplæringen. Utdanningen krever at studentene deltar med stor grad av egenaktivitet der studentene tar ansvar for egen læring. Arbeidsformene tilrettelegges slik at studenten utvikler evne til samarbeid, økt forståelse og respekt for andres læring. Ansvar for egen læring stiller krav til studenten om bevissthet i til læreprosesser og egne læringsbehov. Studentene tilegner seg teoretisk kunnskap individuelt og i samarbeid med hverandre gjennom basisgruppene, i diskusjoner med fagpersoner/forelesere og lærere. Det legges vekt på å oppøve evne til skriftlig og muntlig formidling av egen kompetanse. Oppgaveløsning foregår individuelt og i grupper med veiledning. Arbeidskravene er skriftlige innleveringer og/eller muntlige fremlegg. Skolens rolle blir å tilrettelegge for læring, motivere, støtte og veilede studenten i læreprosessen og sørge for at studenten får utviklet sine kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse.

Ved oppstart av studiet legges det vekt på informasjon om studiet og studieplanen, litteratur, individuelle startsamtaler, informasjon og opplæring i arbeidskrav, refleksjonsnotat, gruppearbeid med inndeling av basisgrupper, IKT-opplæring i skolens digitale læringsplattform (Canvas), opplæring i bruk av PC med Word, Power Point, m.m. Lærere og IKT ansvarlig foretar dette og er tilgjengelig for hjelp og veiledning gjennom hele utdanningen. Kurs i læringsstrategier og studieteknikk får studentene også tilbud om tidlig i utdanningen.

2.3.1 Veiledning og refleksjon

Lærerens rolle i utdanningen er i stor grad knyttet til veiledning og tilrettelegging for fleksibel læring. Veiledning benyttes i forbindelse med oppgaveløsning, prosjektarbeid, praksis og i gruppeprosessene. Veiledning benyttes både i forbindelse med det teoretiske arbeidet og som et ledd i den enkelte students og gruppens utviklingsprosess. Studentene skal selv aktivt søke og ta imot veiledning. Veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med brukere med utviklingshemming. Lærerens rolle er i stor grad knyttet til

veiledning, underveisvurdering og tilrettelegging for læring. Refleksjon er viktig for at yrkesutøvelsen skal forbedres.

2.3.2 Basisgrupper/Læringsgrupper

Første undervisningsdag deles studentene inn i/etableres tverrfaglig sammensatte grupper som er basis for faglige diskusjoner, gruppearbeid, oppgaveløsning og veiledning. Arbeidet i gruppene er obligatorisk og forpliktende, og skal gi rom for refleksjon samt stimulere utvikling og bevisstgjøring av så vel gode etiske holdninger som det å kunne anvende fagkunnskapen. Basisgruppene arbeider med arbeidskravene som skal besvares i gruppe. Gruppene har jevnlig veiledning med faglærer både på nett og på skole eller annet avtalt møtested. Kommunikasjon på nett forgår enten skiftelig via læringsplattformen eller muntlig via Skype for business.

Prosjektarbeid organiseres både som individuelt arbeid og gruppearbeid. Studenten velger selv problemstilling og følger retningslinjer for prosjekt. Studenten finner en avgrenset problemstilling knyttet til tema for det aktuelle emnet, som skal bygge på læringsutbytte, samt refleksjoner og erfaringer fra praksis.

2.4 Hovedprosjekt

Hovedprosjekt/Eksamen er et eget emne med omfang på 10 studiepoeng og gis en egen emnekarakter. Studentene skal tilegne seg kunnskap og kompetanse ved å fordype seg i et selvvalgt tema innenfor læringsutbyttene for emnene og relatert til praksis. Gjennom dette arbeidet skal studentene knytte teori og praktisk erfaring. Dermed skal studentene bli mer bevisst egne ferdigheter, kunnskaper og generell kompetanse i arbeidet med brukere, deres pårørende, medarbeidere og andre samarbeidspartnere. Hovedprosjektet er en skriftlig oppgave som etterfølges med muntlig høring/samtale og utgjør studiets avsluttende eksamen.

Gjennomføring av eksamen/hovedprosjekt:

Planlegging:

Prosjektet skal være praksisrettet og knyttet til ett eller flere temaer i utdanningens fordypningsemner. Det kan også være knyttet til gjennomgått praksis. Gjennom forberedelse og planlegging skal studentene utarbeide og levere en prosjektkontrakt med problemstilling og relevante læringsutbyttebeskrivelser fra lokal studieplan.

Problemstilling skal godkjennes av faglærer/veileder. Tema for hovedprosjektet skal bestemmes i fellesskap mellom studentene og de involverte lærerne. Det kan også være naturlig å samarbeide med praksis plass/relevant arbeidssted under valg av tema. Temaet skal være så vidt at det åpner for ulike problemstillinger og hensikten er at alle studentene får utfordringer. Problemstillingen må forholde seg til læringsutbyttebeskrivelsene fra utdanningsplanen som studentene i samarbeid med de involverte lærerne velger inn i prosjektet.

Gjennomføring:

Studentene arbeider i grupper på 3- 5 studenter. Studentene skal lage en framdriftsplan for arbeidet og det skal føres logg som leveres inn sammen med det ferdige produktet. Studentene får tett oppfølging av veileder i perioden og det tilbys inntil 4 veiledninger i hver gruppe ved siden av undervisning rettet mot hovedprosjekt. Studentene har et selvstendig ansvar for å ha et veiledningsprodukt og avtale tidspunkt for veiledning med faglærer. Studentene bestemmer i samråd med veileder hvordan produktet skal utformes, men som hovedregel skal det utformes som en prosjektoppgave.

2.5 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og er et eget emne med et omfang på 14 studiepoeng. Dette emnet skal bidra til å styrke studentenes helhetlige kompetanse, selvfølelse og motivasjon for egen utvikling. Studentene utvikler evnen til refleksjon samt at de opplever seg selv som en viktig del av virksomheten. Gjennom praksis skal studentene oppnå et læringsutbytte som gjenspeiler innholdet i teoriemnene. Praksis med veiledning utgjør 312 timer over 10 uker. I tillegg kommer selvstudium. For å nå læringsutbyttebeskrivelsene som utdanningsplanen omfatter, skal det legges til rette for at praksis gjennomføres etter at emne 2 og 3 er gjennomført. Det forutsettes at studenten deltar aktivt i praksisfeltet, fravær utover 10 % fører til ikke bestått praksis. Skolen har utarbeidet egne retningslinjer for gjennomføring av praksis (se vedlegg). Praksisplassen må alltid godkjennes av skolen. Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer. Se vedlegg 1.

Praksisutplassering på arbeidsplass innen Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming som er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Se vedlegg 2.

Veiledning i praksisperioden

Fagskolen Innlandet har ansvar for at praksisplasser skaffes, og/eller godkjenner alltid praksisplasser. I tillegg til studentens egne læringsmål, danner læringsutbyttebeskrivelsene utgangspunktet for vurdering i praksisperioden. Praksisutplassering kan skje i miljøarbeidertjenesten, samlokaliserte boliger/omsorgsboliger, institusjoner og andre spesialisthelsetjenester, avlastningsbolig for barn og unge, tilrettelagt opplæring, arbeidstrening, spesialbarnehage, skole, SFO, etc. der de jobber med relevante problemstillinger innen fagfeltet. I forkant av praksisperioden tilbyr Fagskolen Innlandet en informasjonsdag/veilederkurs til alle praksisveiledere.

Veiledning i praksis er en forutsetning for å oppnå utdanningens læringsutbytte og ved begge former for praksis blir studenten fulgt opp av skolens faglærer og praksisstedets veileder. Faglærer vil gi veiledning minimum 3x2 timer i praksis, det vil normalt si ved oppstart, midtevaluering og sluttevaluering. Ved behov kan antallet veiledningstimer økes. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å tydeliggjøre den enkelte students personlige og faglige utvikling og som derigjennom bygger opp sin kompetanse i arbeidet med pasienter innenfor fagfeltet. Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende eller høyere utdanning enn studenten.

3 VURDERING

Vurderingsformene har sammenheng med utdanningens læringsutbytte, innhold, undervisningsformer og arbeidsformer. Det foretas en helhetlig vurdering av studentens samlede kompetanse.

Kvalitativ beskrivelse av de enkelte karaktertrinn, tabell beskriver karaktertrinnene for formell vurdering i emner og eksamen.

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	B Meget god	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Middels grad av måloppnåelse	C God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	D Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Under middels grad av måloppnåelse	E Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	F Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller generell kompetanse

3.1 Mappevurdering

Mappevurdering som vurderingsmåte:

Mappevurdering benyttes for å få bedre sammenheng og helhet i læringsprosessen.

Dette oppnås blant annet ved at innleveringer ikke er avsluttet i det øyeblikk de er levert, men at de i større grad benyttes som et ledd i læringsprosessen og som et grunnlag for veiledning til studenten om hva det må arbeides videre med.

Forutsetningen er også at det skal være en tettere dialog mellom faglærer og student om progresjon og utvikling i læringen, noe som innebærer at lærer og student går gjennom

innholdet i arbeidsmappa. Studenten skriver til slutt en refleksjon som skal inneholde beskrivelse av arbeid som er gjort, oppnådd læringsutbytte, egen vurdering av arbeidet og synspunkter rundt egen progresjon og læring. Når sluttkarakter i emnet fastsettes, blir det gjort på grunnlag av en helhetlig vurdering av studenten. I tillegg til vurderingsmappa vil momenter som faglig interesse, deltakelse, aktivitet i timene og samarbeid med medstudenter og lærere bli vurdert.

3.1.2 Kriterier for vurdering av arbeidskravene

Arbeidskravene og fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6 nedenfor:

Kriterier	Krav
1. Faglig profil	Besvarelsen skal vise praktiske arbeidsoppgaver belyst og faglig begrunnet med relevant teori. Studenten skal beskrive egne funksjons- og ansvarsområder i forhold til aktuelle problemstillinger i yrkesutøvelsen.
2. Kunnskap	Besvarelsen viser at studenten kan finne frem i relevant litteratur og vise forståelse for dokumentert arbeid og kunnskapsbasert praksis.
3. Metodisk redegjørelse	Studenten skal gjøres rede for metodevalg og vise evne til å inne fram kildestoff, bruke kilder i behandling av eget materiale og vise til saklig kildekritikk. Besvarelsen må ivareta etiske retningslinjer som for eksempel anonymisering av data.
4. Utforming	Besvarelsen skal ha god skriftlig fremstilling med et klart og entydig språk. Besvarelsen skal ha en form som samsvarer med generelle retningslinjer for oppgaveskriving. Litteratur refereres nøyaktig og korrekt både i teksten og i egen litteraturliste.
5. Selvstendighet og drøfting	Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger og begrunnelser slik at temaet behandles saklig, kritisk og analytisk med drøfting av standpunkter og påstander. Besvarelsen skal vise evne til faglige og etiske vurderinger. Sammenheng mellom teori og praksis skal belyses ved hjelp av praksiseksempler.
6. Oppgavelikhet	Besvarelsen må ikke ha stor likhet med andre besvarelser, eller annet publisert materiale.

Vurderingsformene har sammenheng med utdanningenes mål, innhold og arbeidsformer. Det utarbeides vurderingskriterier for muntlig og skriftlig oppgaveløsning. Eksamensformene er variert for å kunne gi rom for en mer helhetlig vurdering av studentene. Studenten skal ha mulighet til å bruke kunnskaper og ferdigheter både fra utdanningens teorigrunnlag og studentens egen praksiserfaring i forbindelse med eksamen. Det er oppgaver tilknyttet hvert emne som vurderes med gradert karakter etter en skala fra A til F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E for bestått. Praksis vurderes til bestått/ikke bestått. Øvrige arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent.

Det er studentenes samlede kompetanse ved slutten av opplæringen som skal danne grunnlaget for sluttvurderingen. Utvalgsmappen skal inneholde et utvalg av mappearbeider i emne og et refleksjonsnotat.

3.2 Vurdering av praksis

Vurdering av studentens innsats i praksisperioden foregår kontinuerlig. Den fortløpende vurderingen skal ta hensyn til rammefaktorer for praksis, studiets læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner.

Praksisperioden gjennomføres over 10 uker med veiledning på egen yrkesutøvelse, av kvalifiserte praksisveiledere og av faglærer. Veiledningen skjer i forhold til læringsutbyttet beskrevet i utdanningsplanen og studentens planlagte mål. I løpet av praksisperioden gjennomføres en underveisvurdering. Både underveisvurdering og sluttvurdering forholder seg til bestemte arbeidskrav knyttet til praksis, og oppsatte kriterier for praksis. Målene for praksisperioden skal være nådd ved fullført periode, og de danner grunnlag for vurdering av bestått / ikke bestått praksisperiode i henhold til de aktuelle læringsutbyttebeskrivelsene. Praksis begynner med oppstartsamtaler med fokus på læringsutbyttebeskrivelser for praksis og studentens egne mål. Halvveis i praksisperioden får studenten en underveisvurdering av faglærer og praksisveileder. Underveisvurderingen danner grunnlag for studentens videre arbeid og fordypning i perioden. Sluttvurdering avspeiler studentens læringsutbytte for hele praksisperioden. Tilbakemelding gis både skriftlig og muntlig i forhold til egne mål og vurderingskriterier. Ved fare for ikke bestått praksis, skal studenten få skriftlig varsel senest 14 dager før avtalt helevaluering. Fravær i praksisperioden på over 10 % medfører at det ikke er grunnlag for vurdering og praksis vil bli ikke bestått.

3.3 Vurdering av hovedprosjekt

For å kunne gå opp til eksamen i fordypningsemnet må studenten ha fulgt undervisningen og gjennomført praksis med bestått resultat, samt bestått arbeidskravene i teoriemnene. Eksamen i fordypningsdelen består i et skriftlig arbeid etterfulgt av en muntlig eksamen. Hovedprosjektet vurderes av intern (faglærer) og ekstern sensor. Hovedprosjektet utgjør et selvstendig emne og gis en egen emnekarakter. Etter at det skriftlige arbeidet har blitt vurdert jfr vurderingskriteriene vil faglærer meddele studentene denne vurderingen. Den muntlige eksaminasjonen er en individuell samtale som tar utgangspunkt i den skriftlige oppgaven. Det gis en samlet karakter på eksamen hvor den muntlige delen veier tyngst dersom det er et språk mellom muntlig og skriftlig prestasjonsnivå. Sensor skal ha faglig kompetanse på lik linje med lærerne, samt kjenne til hva fagskole er og dens plassering i utdanningssystemet. Fagskolen Innlandet ønsker helst å rekruttere eksterne sensorer fra andre fagskoler, men der det ikke er mulig kan det benyttes sensorer fra den videregående skolen, høyskoler og det lokale næringslivet.

Krav til faglighet - Oppgaven skal gjenspeile problemstillinger innen fordypningen. Kompetanse fra studentenes fordypningsemner skal komme til uttrykk.

Metodisk redegjøringskrav - Det skal gjøres rede for metodevalg og vise evne til å finne fram kildestoff, bruke kilder i behandlingen av eget materiale, og til å vise saklig kildekritikk. Oppgaven må være utført i samsvar med gjeldende etiske retningslinjer, herunder korrekt bruk av kilder. Besvarelsen skal ha en form som samsvarer med skolens/tilbyders retningslinjer for oppgaveskriving.

Selvstendighet - Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger og at temaet behandles saklig, kritisk og analytisk med drøfting av standpunkter og påstander.

Originalitet - Besvarelsen må ikke ha påfallende likhet med andre besvarelser eller annet publisert materiale.

Karakterer - Det skal benyttes bokstavkarakter fra A til F.

Omfang - besvarelsen skal være på 7.500 ord +/- 10 % (20-25 sider).

Dokumentasjon

Vitnemål

Etter fullført og bestått fagskoleutdanning utstedes det vitnemål. På vitnemålet fremgår fagfelt og fordypning. Vitnemålet omfatter de emner som inngår i utdanningen med emnets omfang i studiepoeng og de karakterene som er oppnådd. Beskrivelse av hovedprosjektet vil også framgå. Vitnemålet merkes med begrepet *Vocational Diploma* (VD) med tanke på internasjonal bruk.

3.4 Vurdering av skikkethet

Med hjemmel fagskoleloven § 26 og fagskoleforskriftens kapittel 5, (§ 26 - § 36) har Fagskolen Innlandet KS rutiner med mål om å sikre likeverdige, rettferdige og løpende vurdering av skikkethet av studenter i helsefag. Denne prosedyren tar for seg aktivitetene og ansvaret for dette både med hensyn til løpende og særskilt skikkethetsvurdering omfattet i § 28, fagskoleforskriften.

Formålet med skikkethetsvurdering er å avdekke om søker/student har den nødvendige forutsetningen for å kunne utøve yrket. En student som i utdanningen eller i fremtidig yrkesutøvelse kan utgjøre fare for liv, fysisk og/eller psykisk helse, rettigheter og sikkerhet til barn, unge eller voksne i sårbare situasjoner, er ikke skikket for yrket.

4 OVERSIKT OVER LÆRINGSUTBYTTE, EMNER, TEMA, ARBEIDSKRAV OG LITTERATUR

Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfag

Emnekode	20HH54A
Omfang	11 studiepoeng
Innhold	Emne 1 danner et felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag, og skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse- og sosialtjenestene. Sentrale temaer i emne 1 er kommunikasjon og samhandling, etikk, sosiologi og psykologi, stats- og kommunalkunnskap, samt helse- og sosialpolitikk. Disse temaene er grunnleggende og skal videreføres i resterende emner.
Læringsutbytte	<p>Kunnskap Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse –og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til tjenesteyting til mennesker med utviklingshemming. • har innsikt i hvordan lover, forskrifter og yrkesetiske retningslinjer innen helse- og omsorgssektoren regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om hvordan helse- og sosialpolitiske føringer påvirker tjenestetilbudet og tjenestemottakeres livssituasjon • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer, herunder FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) • har kunnskap om begrepene mestrings, makt og lært hjelpeløshet knyttet til mennesker med utviklingshemming, deres familie og sosiale nettverk • har kunnskap om ulike læringsformer, IKT, studieteknikk og arbeidsmetoder i studiet, inkludert oppgaveskriving i henhold til APA 6 <p>Ferdigheter Kandidaten</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger knyttet til mennesker med utviklingshemming • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling og om helse- og sosialpolitiske føringer • kan anvende kunnskap om samhandling, makt og avmakt til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og aktuelle forskrifter for helse- og omsorgssektoren knyttet til egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsmetoder for å løse oppgaver knyttet til målrettet miljøarbeid <p>Generell kompetanse Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen praksis og gjennom kommunikasjon i situasjoner med tjenestemottakere, pårørende og kollegaer • kan kommunisere og samhandle med tjenestemottakere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet • kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt slik at tjenestemottakere og pårørende opplever trygghet og har tillitt til tjenestetilbudet • kan samarbeide med og bygge relasjoner til medstudenter og kollegaer • Har forståelse for betydningen samhandling, makt, avmakt, lært hjelpeløshet, etikk og kommunikasjon har i arbeidet med utviklingshemmede
Sentrale temaer	<p>1 a) Arbeidsformer og metoder i studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnskapsgrunnlag • Studieteknikk og kildekritikk • Refleksjon • Grunnleggende IKT • Samhandling i grupper

	<p>1 b) Helse- og sosialfagene i samfunnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og sosialfagenes utvikling • Struktur og oppbygging i helsevesenet <p>1 c) Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Folkehelse • Hverdagsmestring • Lovverket som regulerer helse- og sosialsektoren • Velferdsteknologi <p>1 d) Kommunikasjon og samhandling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Relasjonskompetanse • Veiledning • Konflikthåndtering • Tverrkulturell samhandling <p>1 e) Etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Yrkesetikk • Brukermedvirkning og verdighet • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Roller, makt og avmakt • Tvang og kontroll <p>1 f) Sosiologi og psykologi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utviklingsteorier • Hjernens utvikling • Emosjoner, behov og motivasjon • Kriser og forsvarsmekanismer
Arbeidskrav	<p>1. Kommunikasjon og samhandling Skriftlig gruppeoppgave 2500 ord +/- 10%</p> <p>2. Etikk Skriftlig gruppeoppgave 2500 ord +/- 10% + muntlig framlegg</p> <p>3. Muntlig individuell fagsamtale med utgangspunkt i selvvalgt arbeidskrav i emne 1</p> <p>4. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte i emnet – maks 1000 ord</p>
Rammer	Skriftlige oppgaver leveres i Canvas.
Vurdering	Det enkelte arbeidskrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for arbeidskrav. Arbeidskrav 1, 2 og 4 vurderes med godkjent/ikke godkjent og arbeidskrav 3 vurderes med karakter A-F.
Litteratur	Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat.

	<p>Eide, H. og Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk</i>. Gyldendal akademisk.</p> <p>Grasaas, K. G., Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019). <i>Fag, etikk og kommunikasjon</i>. Cappelen Damm Akademisk.</p> <p>Helse- og omsorgslover www.lovdata.no</p> <p>Håkonsen, Kjell Magne. (2014). <i>Psykologi og psykiske lidelser</i>. Gyldendal akademisk.</p>
Tillegglitteratur	<p>Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i>. Oslo: Gyldendal akademisk.</p> <p>Meld.St.26 (2014-2015) «<i>Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet</i>»</p> <p>Meld.St.29 (2012-2013) «<i>Morgendagens omsorg</i>»</p> <p>Meld.St.47 (2008-2009) «<i>Samhandlingsreformen</i>»</p> <p>SINTEF 2013, <i>Prosjektrapport i Trygge spor</i></p>

Emne 2 - Utviklingshemming

Læringsutbytte

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om normal utvikling og forstår begrepet utviklingshemming, hvilke variasjoner som eksisterer og hvordan graden av utviklingshemming klassifiseres. • har kunnskap om kognitive, kommunikative, sensoriske og motoriske funksjonsnedsettelse • har kunnskap om utviklingshemmedes plass i samfunnet i dag og i historisk perspektiv • kan oppdatere sin kunnskap om aktive og passive metoder for å møte utfordrende atferd. • forstår betydningen av personsentrert omsorg og tjenestemottakers rett til medbestemmelse i arbeidet for selvstendighet, mestring og livskvalitet • har kunnskap om ulike kommunikasjonsformer i samhandling med mennesker med utviklingshemming og deres pårørende/ familie
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende faglige kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse for å identifisere ressurser og behov hos tjenestemottaker • kan registrere og evaluere tiltak for å bidra til nødvendige tilpasninger i miljøarbeidet etter etiske og faglige vurderinger • kan å etablere hensiktsmessig atferd og/eller avvikle uhensiktsmessig atferd hos tjenestemottaker • kan anvende alternativ og supplerende kommunikasjon for å sikre tjenestemottakers selvstendighet og medvirkning • kan anvende ulike kommunikasjonsformer i individuelt tilpassede tiltak
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan samarbeide med tjenestemottaker og pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning, mestring og verdighet og som møter deres behov for meningsfull aktivitet • har forståelse for etiske prinsipper og rettsikkerhet rundt bruk av makt og tvang • har forståelse for viktigheten av at brukers styrker, interesser og verdier står sentralt ved utarbeidelse av tiltak i målrettet miljøarbeid

Hovedtemaer:
2a Funksjonsnedsettelse

Sentrale tema:

- Kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse
- Grader av utviklingshemming
- Utviklingshemming og psykisk og fysisk helse
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Funksjonsnedsettelse i et historisk og fremtidsrettet perspektiv
- Seksualitet

2b. Atferd

Sentrale tema:

- Utfordrende atferd, overskuddsadferd og underskuddsadferd
- Forstå og møte atferd

2c. Mestring, verdighet og deltagelse

Sentrale tema:

- Selvstendighet og mestring for økt livskvalitet
- Empowerment, brukermedvirkning i dagliglivet
- Personorientert omsorg
- Juridiske og etiske vurderinger ved målvalg

2e. Kommunikasjon

Sentrale tema:

- Kommunikasjon tilpasset den enkelte
- Motiverende samtale
- Alternativ og supplerende kommunikasjon (Ask)
- Tilnæringsmåter

Litteratur

Emne 2	Kapittel
Bakken, T.L. (2015), <i>Utviklingshemming og hverdagsvansker</i>	Kap.1-11; 202 sider
Holden, B. & Finstad, J. (2010) <i>Adferdsavtalen: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd</i>	Kap. 1-4,11; 115 sider
Holden, B. (2012). <i>Utfordrende atferd og utviklingshemming: Adferdsanalytisk forståelse og behandling</i>	Kap.1-6; 130 sider
Eknes, J. & Løkke, J.A. <i>Utviklingshemming og habilitering.</i> Universitetsforlaget	Kap. 1-19, 218 sider
Eide, H. & Eide, T. (2017) <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning, etikk.</i>	Kap. 2,3,5,7,10, 12; 103 sider
<i>Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkeltpersoner med utviklingshemming IS-10/2015</i>	

NOU 2016:17 «På lik linje»

Tillegglitteratur
www.lovddata.no

Meld. St. 10 (2012–2013) *God kvalitet – trygge tjenester*
Meld.St.25 (2006) *Mestring, muligheter og mening*
Meld.St.26 (2014-2015) «*Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helthet*»

De kapitlene som ikke er nevnt over:

Holden, B. & Finstad, J. (2010) *Adferdsavtalen: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*

Holden, B. (2012). *Utfordrende atferd og utviklingshemming: Atferdsanalytisk forståelse og behandling*

Arbeidskrav Emne 2 - Utviklingshemming

Emne 2 - Oppgave 1: Utviklingshemming og atferd

- Start individuelt med å utarbeide en skisse til et undervisningsopplegg om nevnte tema.
- Gruppen bruker disse skissene til å utarbeide et felles undervisningsopplegg.
- Gruppen demonstrerer opplegget ved å undervise medstudenter (ca. 20 min.).
- Studentene gir en muntlig tilbakemelding på medstudenters arbeid og undervisningsopplegg.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe.

Omfang: 2500 ord +/- 10%

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 3.1.2

Muntlig tilbakemelding på undervisningsopplegget fra medstudenter samt en skriftlig og muntlig tilbakemelding fra lærer.

Emne 2 – Oppgave 2: Mestring, verdighet og deltagelse

Definer begrepene ovenfor. Velg en aktuell situasjon på egen eller tenkt arbeidsplass. Drøft hvordan mestring, verdighet og deltagelse påvirker det forebyggende arbeidet.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt eller i gruppe.

Omfang: 2000 ord +/- 10% ved individuell innlevering, 2500 ord +/- 10% ved gruppeinnlevering

Vurderes etter kriteriene nr. 1-6, se punkt 3.1.2

Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer

Emne 2 Refleksjonsnotat

Etter endt emne skal studentene levere et individuelt refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat
Omfang: maks. 1000 ord
Vurdering: Godkjent ved innlevering
Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

Emne 3 - Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

Læringsutbytte

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om helsearbeiderens ansvars-, funksjons- og kompetanseområde innen målrettet miljøarbeid • har kunnskap om ADL, vernepleierens arbeidsmodell, ulike kartleggingsverktøy, hjelpemidler og arbeidsmetoder i arbeid med mennesker med ulik utviklingshemming • har kjennskap til lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (kap 9), helsepersonelloven, pasient og brukerrettighetsloven, sosialtjenesteloven og forskrift om kvalitet i pleie –og omsorgstjenestene • har kjennskap til ulike tiltaksformer fra målrettet miljøbehandling, herunder forsterkningsprosedyrer, opplæringstiltak, atferdsavtaler og motivasjonsendrende tiltak • har kunnskaper om metodisk arbeid som varierer fra omsorgsarbeid for ivaretagelse, miljøarbeid for tilrettelegging for deltakelse og mestring til miljøbehandling av krevende utfordringer • kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap og kjenne til ulike faglige tidsskrifter rettet mot målrettet miljøarbeid og miljøarbeid generelt • forstår viktigheten av tverrfaglig samarbeid i planlegging og tilrettelegging av tjenesten både med og uten individuell plan • har kunnskap om behandlingsintegritet og måling av denne i målrettet miljøarbeid
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende ulike kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder innen målrettet miljøarbeid for å bidra til å iverksette og følge opp tiltak • kan finne informasjon og fagstoff om habilitering/ADL med sikte på størst mulig selvstendighet og livskvalitet på tjenestemottakers premisser • kan anvende kunnskap om velferdsteknologi, hjelpemidler og tilrettelegging til utviklingshemmede for å bidra til økt aktivitet og selvstendighet • kan sette i gang tiltak for å fremme nettverksbygging rundt tjenestemottakeren • kan anvende kunnskap om miljø, kulturbakgrunn og livssituasjon for å ivareta individuelle behov • kan legge til rette for deltakelse og mestring for marginaliserte grupper i samfunnet • kan legge til rette for læring av nye atferder ved å bruke ulike opplæringstiltak • kan legge til rette for brukermedvirkning og samvalg ved kartlegginger av verdier og bidra til utforming av mål og tiltak • kan evaluere effekten av iverksatte tiltak fortløpende og etter endt forløp • kan kartlegge forekomster av overskudds- og underskuddsatferd i målrettet miljøarbeid
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for viktigheten av nettverksbygging og inkludering i samfunnet • kan bygge relasjoner i tverrfaglig samarbeid • kan utvikle sine arbeidsmetoder i planlegging av og tilrettelegging for miljøtiltak tilpasset den enkelte tjenestemottaker • har forståelse for at atferd blir sett i sammenheng med de situasjoner som den forekommer i • kan utføre målrettet miljøarbeid og legge til rette for at tjenestemottakeren opplever mestring og deltakelse på aktuelle arenaer • forstår viktigheten av å dokumentere faglige observasjoner og bidra til å vurdere tiltak basert på analyse av observasjonene for å oppnå god kvalitet på tjenestene • har utviklet evne til refleksjon over egen yrkesutøvelse gjennom erfaringsdeling med medstudenter, kollegaer og fagfeller • har forståelse for etiske prinsipper og rettssikkerhet rundt bruk av makt og tvang • kan etablere og opprettholde lik praksis når mange personer skal gjennomføre tiltaksarbeid • kan bruke sjekkpunktlistene for å måle behandlingsintegritet i målrettet miljøarbeid

Hovedtemaer:

3a. Målrettet miljøarbeid

Sentrale tema:

- Vernepleierens arbeidsmodell
- Miljøarbeid vs. Miljøbehandling vs. Omsorg
- Miljøbehandling som begrep
- Brukermedvirkning

3b. Kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder

Sentrale tema:

- Teorier, modeller og kartleggingsverktøy i miljøarbeid
- Atferdsanalytisk tilnærming
- Individuell plan/ IOP

3c. Tverrfaglig samarbeid

Sentrale tema:

- Teamarbeid, ansvar og roller – inkludert helsearbeiderens ansvars-funksjons- og kompetanseområde
- Samarbeid mellom ulike sektorer i hjelpeapparatet og innen pedagogisk virksomhet
- Samarbeid med pårørende, brukerorganisasjoner og frivillige organisasjoner
- Nettverksbygging og inkludering

3d. Hverdagsmestring - ADL

Sentrale tema:

- Habilitering
- Selvstendighet, samtykkekompetanse og mestring
- Sysselsetting, aktiviteter og fritidsarbeid
- Personorientert omsorg
- Brukerens miljø, kulturbakgrunn og livssituasjon
- Utdanning
- Velferdsteknologi og andre hjelpemidler
- Tilrettelegging av omgivelsene i hjem og nærmiljø
- Universell utforming

3e. Lovgivning

Sentrale tema:

- Aktuelt lovverk med forskrifter og rundskriv
- Rettsikkerhet ved bruk av makt og tvang, Kapittel 9
- Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse, Kapittel 4A
- Dokumentasjonsplikt

Litteratur

Emne 3	Kapittel
Tuntland, Hanne (2015), <i>En innføring i ADL – teori og intervensjon</i>	Kap.1-10, 280 sider
Viken, Kjetil (2018), <i>Atferdsanalytisk miljøbehandling – struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester</i>	Kap.1-6, 212 sider
Eknes, J. & Løkke, J.A. (2018), <i>Utviklingshemning og habilitering</i> . Universitetsforlaget	Kap. 1-24, 280 sider
Lauvås, Kirsti og Lauvås, Per (2004) <i>Tverrfaglig samarbeid – Perspektiv og strategi</i>	Del 1 og 2, 153 sider, del 3, 37 sider
Owren, T. & Linde, S. (2013) <i>Vernepleiefaglig teori og praksis: Sosialfaglige perspektiver</i>	Kap 1-15, 300 sider
www.lovdato.no	
St.mld.29 2012-2013, <i>Morgendagens omsorg</i>	
NOU 2011:11 <i>Innovasjon i omsorg</i>	
Forskrift om habilitering, rehabilitering, individuell plan og koordinator: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1256	
Helsedirektoratet; <i>Veileder om habilitering, rehabilitering, individuell plan og koordinator</i> sist endret 13.07.2018	

Arbeidskrav Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid
Emne 3 – Oppgave 1: Tverrfaglig samarbeid

Utform en case med tema tverrfaglig samarbeid og drøft hvordan helsearbeideren kan bidra til omsorg og forebyggende arbeid overfor mennesker med utviklingshemming.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt
 Omfang: 2500 ord +/- 10%.
 Vurderes etter kriteriene nr. 1-6, se punkt 3.1.2
 Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 3 – Oppgave 2: Mestring av dagliglivet

Velg en aktuell situasjon innenfor området «mestring av dagliglivet» fra egen eller tenkt arbeidsplass. Drøft hvordan du kan bidra til økt egenomsorg og opplevelse av mestring for en bruker med utviklingshemming.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe
 Omfang: 3000 ord +/- 10%.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 3.1.2
Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 3 – Oppgave 3: Muntlig fremlegg

Velg et kartleggingsverktøy innenfor målrettet miljøarbeid som dere presenterer for klassen. Vis til et pasientcase hvor dette kartleggingsverktøyet kan brukes og begrunn hvorfor.

Rammer:

Muntlig oppgave som besvares i gruppe
Omfang: 15 minutters fremlegg for klassen
Muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.
Vurdering: godkjent/ikke godkjent

Emne 3 – Refleksjonsnotat

Etter endt modul skal studenten levere et refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat
Omfang: maks. 1000 ord
Vurdering: Bestått ved innlevering
Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

Emne 4 - Organisasjon, system og ledelse

Læringsutbytte

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helse- og omsorgstjenester • har kunnskap om ledelse, organisasjonsoppbygning, medarbeiderskap og organisasjonskultur i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon knyttet til mennesker med utviklingshemming • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper, inkludert kollegaveiledning • har kunnskap om kunnskapsbasert praksis og kjennskap til forskning knyttet til målrettet miljøarbeid • har kunnskap om velferdsteknologi og innovasjon i helse- og omsorgssektoren rettet mot mennesker med utviklingshemming • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskapning i samfunnet
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om pasientforløp og om aktørenes roller og ansvar i arbeid med utviklingshemmede • kan anvende kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helse- og omsorgstjenester • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan dokumentere observasjoner og bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i tjenesten • kan anvende velferdsteknologi tilpasset den enkelte brukers forutsetninger og behov • Kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie, frivillige og annet nettverk • kan finne og bruke grunnleggende empiri fra målrettet miljøarbeid og bidra til kunnskapsbasert praksis i tjenesten

Generell kompetanse	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater og samarbeide om tjenestetilbud knyttet til mennesker med utviklingshemming • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen gjennom kunnskapsdeling, veiledning og refleksjon
----------------------------	--

Hovedtemaer:

4a Aktører i pasient-/brukerforløpet

Sentrale tema:

- Familieomsorg
- Kommunale helse –og omsorgstjenester
- Spesialisthelsetjenester
- Lovregulerte og tilrettelagte boliger
- Frivillig arbeid

4b Organisering og samhandling i pasientforløpet

Sentrale tema:

- Organisering og ledelse
- Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene
- LEON-prinsippet
- Samarbeid med familie og frivillige aktører
- Tverrfaglig og flerfaglig samarbeid

4c Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy

Sentrale tema:

- Yrkesrolle og identitet
- Kunnskapsbasert praksis
- Arbeidskultur, kreativitet, endringskompetanse
- Utviklingsarbeid
- Kultur mangfold og yrkesutøvelse
- Individuell plan
- E-helse
- Dokumentasjon og IKT
- Velferdsteknologi
- Saksbehandling

4d Kommunikasjon og veiledning

Sentrale tema:

- Relasjonskompetanse
- Kommunikasjons- og veiledningskompetanse
- Grunnleggende pedagogiske prinsipper

Litteratur

Emne 4	Kapittel/sider
Disch, Per Gunnar, Lorentzen, Gro og Midtsundstad, Anders (2017) <i>Aktiv omsorg – Samspill mellom kultur, aktiviteter, helse og trivsel</i>	Kap. 1-15, 196 sider
Eknes, J. & Løkke, J.A. (2018), <i>Utviklingshemning og habilitering.</i>	Kap. 1-4, 14-19, 113 sider
Owren, T. & Linde, S. (2013) <i>Vernepleiefaglig teori og praksis: Sosialfaglige perspektiver</i>	Kap 1-15, 300 sider
NOU 2011:11 <i>Innovasjon i omsorg</i> NOU 2016:17 <i>På lik linje</i> SINTEF (2013) Prosjektrapport; <i>Trygge spor</i>	

Arbeidskrav Emne 4 - Organisering, system og ledelse

Emne 4 – Oppgave 1: Yrkesutøvelse og miljøarbeid

- Start individuelt med å utarbeide en skisse til et undervisningsopplegg om nevnte tema.
- Gruppen bruker disse skissene til å utarbeide et felles undervisningsopplegg.
- Gruppen demonstrerer opplegget ved å undervise medstudenter (ca. 20 min.).
- Studentene gir en muntlig tilbakemelding på medstudenters arbeid og undervisningsopplegg.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe.

Omfang: 2500 ord +/- 10%.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 3.1.2

Muntlig tilbakemelding på undervisningsopplegget fra medstudenter samt en skriftlig og muntlig tilbakemelding fra lærer.

Emne 4 – Oppgave 2: Kommunikasjon og veiledning

Beskriv en case fra et tverrfaglig samarbeid og drøft hvordan du som yrkesutøver kan gi nødvendig veiledning for å møte brukeren og deres foresatte/pårørendes utfordringer og behov.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe eller individuelt.

Omfang: 2000 ord +/- 10% ved individuell innlevering, 2500 ord +/- 10% ved gruppeinnlevering

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 3.1.2

Studenten får skriftlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 4 Refleksjonsnotat

Etter endt modul skal studenten levere et refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat

Omfang: maks. 1000 ord

Vurdering: Godkjent ved innlevering

Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

Emne 5 - Hovedprosjekt

Studentene skal i samråd med læreren konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for hovedprosjektet og den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen for emnet. På studentenes vitnemål skal det stå en kort beskrivelse av hovedprosjektet og dets

Innhold,

Læringsutbytte

Kunnskap	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • kan oppdatere sine kunnskaper om målrettet miljøarbeid gjennom • fordypning i valgt tema ved å innhente, vurdere og bearbeide teori og drøfte sammenheng mellom teori og praksis • har innsikt i kunnskapsbasert praksis som beslutningsstøtte i faglige beslutninger • kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med mennesker med ulik grad av utviklingshemming
Ferdigheter	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til målrettet miljøarbeid • kan anvende kunnskap om målrettet miljøarbeid til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med utviklingshemmede • kan bidra til å planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter knyttet til mennesker med utviklingshemming

Generell kompetanse	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at etiske prinsipper begrunnes og drøftes • har forståelse for hvilke faktorer som inngår i målrettet miljøarbeid og hvordan disse brukes for at tjenestemottakere skal oppleve mestring av dagliglivets aktiviteter
----------------------------	---

Litteratur og arbeidskrav - Emne 5 Hovedprosjekt

Emne 5 Hovedprosjekt	Kapittel/sider
Dalland, Olav (2018), <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i>	Kap. 1-16, 260 sider
<u>Tillegglitteratur:</u> Andersen, Erling S. og Schwenche, Eva (4. utgave 2014), <i>Prosjektarbeid en veiledning for studenter</i>	Kap. 1-11, 200 sider
Selvvalgt litteratur (300 sider)	

Arbeidskrav	<ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig hovedprosjekt individuelt eller i gruppe med påfølgende muntlig individuell eksamen • Logg • Mål, litteraturoversikt og fremdriftsplan skal godkjennes av skolen innen et fastsatt tidspunkt • Studentene/ basisgruppen har tilbud om fire veiledningstimer i løpet av skriveperioden, hvorav to er obligatoriske. I tillegg arrangeres oppgaveseminar der studentene presenterer sine foreløpige arbeider for medstudenter og veileder/ faglærer. Hensikten er å gi felles veiledning og respons på foreløpig arbeide.
Rammer	Skriftlig gruppe-/ individuell besvarelse. Omfang: 7500 ord +/- 10% <ul style="list-style-type: none"> • for å kunne fremstille seg til muntlig individuell eksamen må studenten ha bestått teorimodulene, praksis/prosjektperioden og hovedprosjekt
Vurdering	<ul style="list-style-type: none"> • logg vurderes med godkjent/ikke godkjent • på bakgrunn av bestått skriftlig fordypningsoppgave gjennomføres en muntlig individuell eksamen • skriftlig Hovedprosjektet og muntlig eksamen vurderes av en intern og en ekstern sensor • individuell eksamenskarakter settes etter gjennomført muntlig eksamen med gradert karakter A-F • fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6

Studentene skal tilegne seg kunnskap og kompetanse og skrive hovedprosjekt om et selvvalgt tema innenfor læringsutbyttene for emnene og relatert til praksis. Gjennom arbeidet med hovedprosjekt skal studentene knytte teori og praktisk erfaring, drøfte og faglig begrunne sine tiltak og handlingsvalg. På denne måten blir de bevisst egne ferdigheter, kunnskaper og holdninger i arbeidet med brukere, deres pårørende, medarbeidere og andre samarbeidspartnere. At studentene selv velger tema for sitt hovedprosjekt er med å sikre faglig utbytte og engasjement.

Både skriftlig og muntlig presentasjon av eksamen bidrar til at alle studenter får like muligheter til å presentere sin oppgave uavhengig av eventuelle utfordringer relatert til skriftlig eller muntlig framstillingsevne.

Sensurordningen baserer seg på både en skriftlig del og påfølgende muntlig presentasjon. Studenten får også en foreløpig tilbakemelding på skriftlig del før gjennomføring av muntlig eksamen.

Eksamen/hovedprosjekt gjennomføres etter følgende plan:

Hovedprosjekt/eksamen kan skrives individuelt eller i gruppe. Den skriftlige besvarelsen etterfølges av en individuell muntlig samtale/eksaminasjon.

Studenter som har fullført og bestått alle arbeidskrav i studiets emner og fått godkjent skriftlig eksamen kan framstilles for muntlig eksaminering.

Skriftlig del vurderes av hovedveileder/faglærer og sensor og gir en karakterantydning før gjennomgang av muntlig eksamen.

Følgende gjelder for fastsetting av endelig karakter etter gjennomført muntlig eksamen:

- Oppjustering av karakter:

Studenten tar på eget initiativ opp svakheter ved skriftlig del og utdyper eller tilføyer vesentlige momenter.

- Ingen endring av karakter:

Studenten har en god presentasjon og svarer godt på spørsmål fra faglærer/sensor.

- Nedjustering av karakter:

Studenten svarer lite utfyllende, kan ikke svare eller svarer feil på spørsmål fra faglærer/sensor.

Dersom det ved muntlig eksamen kommer fram alvorlige mangler på kunnskap eller manglende innsikt i den skriftlige delen, kan dette føre til karakter F (Ikke bestått). Ikke bestått kan gis til tross for god karakterantydning på den skriftlige delen av eksamen.

Faglærer og sensor fastsetter den endelige karakteren og studenten blir meddelt dette umiddelbart.

Begrunnelse for endelig karakter fastsatt etter muntlig eksamen må fremstilles umiddelbart etter at karakter er meddelt. Eventuell klage på karakter følger rutine

1.5.3.5 Klage på sensurvedtak, eksamen. Dersom studenten klager på karakteren og får medhold i dette, må han/hun gå opp til ny muntlig eksamen.

På denne måten ivaretas studentenes mulighet for å presentere sin oppgave både muntlig og skriftlig for å sikre riktig vurdering av studentens læringsutbytte.

Emne 6 – Praksis

Studenten kan velge mellom to ulike former for praksis:

- 1. Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass** er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet med Utviklingshemmede på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer.

Vedlegg 1

- 2. Praksisutplassering** på arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med utviklingshemming, er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. **Vedlegg 2**

Læringsutbytte for praksis

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner mennesker med utviklingshemming og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos brukere med utviklingshemming • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • kan oppdatere sin kunnskap om målrettet miljøarbeid gjennom utviklingsarbeidet i praksisperioden
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan observere og kartlegge primære og sekundære ADL-ferdigheter i praksis, identifisere faglige og etiske problemstillinger og bidra til iverksetting av tiltak • kan bidra til å evaluere tiltak, ressurser og behov hos tjenestemottaker i praksis ved hjelp av kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med utviklingshemming til mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om målrette mljøarbeid for å ivareta verdighet og mestring • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis

Generell kompetanse	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom brukermedvirkning og faglig forsvarlig praksis. • kan samarbeide med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater til beste for tjenestemottaker
----------------------------	---

Litteratur og arbeidskrav for praksis

Praksis	Kapittel/sider
Dalland, Olav (2018), <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i>	Kap. 1-16, 260 sider
<i>Tillegglitteratur:</i> Andersen, Erling S. og Schwenche, Eva (4. utgave 2014), <i>Prosjektarbeid en veiledning for studenter</i>	Kap. 1-11, 200 sider

Arbeidskrav	<p>Felles for alle</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logger, til sammen 4 –maks 1000 ord • Definere personlige mål/læringsutbyttebeskrivelser for praksis/prosjekt <p>Student med prosjekt på egen arbeidsplass</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framdriftsplan/prosjektplan og prosjektrapport i praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass • Prosjektrapport inkludert refleksjonsnotat for prosjekt på eget arbeidssted 5000 ord +/-10% gruppe, 4000 Ord +/-10% individuelt <p>Student på ekstern arbeidsplass</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eget ståsted og forforståelse ca 500 ord • Eget læringsutbyttet ca 500 ord • To casebeskrivelser fra praksis à 1500 ord +/- 10% • Refleksjonsnotat maks 1000 ord
Vurderingsform	<ul style="list-style-type: none"> • Framføring, arbeidskrav og logg vurderes med godkjent/ ikke godkjent • Praksis vurderes med bestått/ ikke bestått (målsamtale, midtvurdering og sluttvurdering blir gjennomført) Ved fare for ikke bestått skal dette varsles innen halvgått praksisperiode.
Taushetsplikt	<ul style="list-style-type: none"> • Studenter som gjennomfører sin opplæring ved arbeid, oppdrag eller verv og blir kjent med taushetsbelagte opplysninger, har taushetsplikt etter forvaltningslovens regler (§ 13-13f). Taushetsplikten gjelder også etter at studenten har avsluttet sin opplæring ved fagskole

5 AKTUELL LITTERATUR

Nedenfor er en samlet oversikt over litteratur.

Bakken, Trine Lise (2015) *Utviklingshemning og hverdagsvansker*, Gyldendal forlag
ISBN: 9788205480254

Disch, Per Gunnar, Lorentzen, Gro og Midtsundstad, Anders (2017) *Aktiv omsorg – Samspill mellom kultur, aktiviteter, helse og trivsel*
ISBN: 9788245018790

Eknes, J. & Løkke, J.A. *Utviklingshemning og habilitering*. Universitetsforlaget ISBN:
9788215013428

Eide, Hilde og Eide, Tom (2017) *Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling - konfliktløsning og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk
ISBN:9788205326897

Grasaas, K. G., Sjørusen, M. og Stordalen, J. (2019). *Fag, etikk og kommunikasjon*. Cappelen Damm Akademisk.

Helsedirektoratet; *Veileder om habilitering, rehabilitering, individuell plan og koordinator*
sist endret 13.07.2018

Helse- og omsorgsdepartementet (2006) *Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer*. St.mld.25 (2005 – 2006) Oslo: Helse- og sosialdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Morgendagens omsorg* St.mld.29 (2012 – 2013) Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2011) *Innovasjon i omsorg* NOU 2011:11 Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Helse- og omsorgslover [online] URL: <http://www.lovdata.no/>

Holden, B. & Finstad, J. (2010) *Adferdsavtalen: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd* Gyldendal forlag ISBN: 9788205398764

Holden, B. (2016). *Utfordrende atferd og utviklingshemning: Atferdsanalytisk forståelse og behandling* Gyldendal forlag ISBN: 9788205463820

Håkonsen, Kjell Magne (2014) *Psykologi og psykiske lidelser*. Gyldendal akademisk
ISBN: 9788205448544

Lauvås K og Per Lauvås (2004) *Tverrfaglig samarbeid – Perspektiv og strategi*. Universitetsforlaget ISBN: 9788215005386

Meld.St.25 (2005-2006), *Mestring, muligheter og mening*

Meld.St.26 (2014-2015) «*Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helthet*»

Meld.St.29 (2012-2013) «*Morgendagens omsorg*»

Meld.St.47 (2008-2009) «*Samhandlingsreformen*»

Meld. St. 10 (2012–2013) *God kvalitet – trygge tjenester*

NOU 2011:11, *Innovasjon i omsorg*

NOU 2016:17 «*På lik linje*»

Oslo kommune Helseetaten (2012) *Almas hus – et velferdsteknologisk senter* [online]

URL:

http://www.helseetaten.oslo.kommune.no/eldre/geriatrisk_ressurscenter/almas_hus/

Owren, T. & Linde, S. (2011) *Vernepleiefaglig teori og praksis: Sosialfaglige perspektiver*. Universitetsforlaget. ISBN: 9788215017990

Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkeltpersoner med utviklingshemming IS-10/2015, (2015) Rundskriv Helsedirektoratet

SINTEF (2013) Prosjektrapport Trygge spor [online] URL:

http://www.sintef.no/project/Velferdsteknologi/Trygge%20spor/Trygge%20spor%20rapport_enkle%20sider_lav%20oppl%c3%b8sning.pdf (23.1.2013)

Tuntland, Hanne (2015) *En innføring i ADL – teori og intervensjon*. Høyskoleforlaget ISBN: 9788276349122

Viken, Kjetil (2018) *Atferdsanalytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i miljøbehandling*. Gyldendal Akademisk. ISBN: 9788205510678

Tillegglitteratur

Andersen, Erling S og Schwenche, Eva. (4. utgave 2014) *Prosjektarbeid en veiledning for studenter*, Oslo: NKI Forlaget.
ISBN: 9788256272303

Dalland, Olav (2018) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk
ISBN: 9788205423985

VEDLEGG 1

**RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS
GJENNOMFØRT SOM
UTVIKLINGSARBEID PÅ EGEN
ARBEIDSPASS**

LÆRINGSUTBYTTE - VEILEDNING - VURDERING
FORVENTNINGER - ARBEIDSKRAV

1 Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Praksis gjennomført som prosjekt på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studenter som velger denne ordningen må i praksisperioden gjøre et utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innen fordypningsområdet for den aktuelle utdanningen. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker kan få andre oppgaver og økt ansvar. Praksis er et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning.

Fagskolen Innlandet tilbyr praksisveilederkurs med informasjon og veiledning knyttet til planlegging og gjennomføring av praksisperioden. Dette skjer i forkant av praksisperioden.

Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innebærer:

- Forberedelse og planlegging
- Gjennomføring
- Presentasjon av utviklingsarbeidet
- Dokumentasjon og projektrapport

Læringsutbytte for utviklingsarbeid på eget arbeidssted

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner mennesker med utviklingshemming og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos brukere med utviklingshemming • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • kan oppdatere sin kunnskap om målrettet miljøarbeid gjennom utviklingsarbeidet i praksisperioden
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan observere og kartlegge primære og sekundære ADL-ferdigheter i praksis, identifisere faglige og etiske problemstillinger og bidra til iverksetting av tiltak • kan bidra til å evaluere tiltak, ressurser og behov hos tjenestemottaker i praksis ved hjelp av kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy

	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med utviklingshemming til mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om målrette mljøarbeid for å ivareta verdighet og mestring • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis
Generell kompetanse	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom brukermedvirkning og faglig forsvarlig praksis. • kan samarbeide med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater til beste for tjenestemottaker

2 Forberedelse og planlegging

2.1 Organisering

Det er viktig at et utviklingsprosjekt er godt forankret på egen arbeidsplass. Det forutsetter grundig forberedelse. Veileder og/eller avdelingsleder bør derfor være med i planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet. Studenten bør også involvere egne kolleger under hele eller deler av utviklingsarbeidet. På den måten kan studenten få erfaring med å ta initiativ, planlegge, gjennomføre og evaluere utviklingsarbeid i samarbeid med andre.

2.2 Problemformulering og mål

Før det konkrete arbeidet med utviklingsprosjektet starter, skal det utarbeides en problemformulering der arbeidet avgrenses og presiseres. Dette skjer i et samarbeid mellom studenten, lærer og veileder og/eller avdelingsleder på arbeidsplassen. Avgrensningene bør være så presise at det gir tydelige rammer for utviklingsprosjektet.

Mål for utviklingsprosjektet bør utformes slik at resultatet er målbart når utviklingsprosjektet er fullført.

3 Gjennomføring

3.1 Tidsrammer

Utviklingsarbeidet gjennomføres innenfor rammen av praksisperioden som er ti uker. Anbefalt omfang for arbeid med planlegging og gjennomføring av utviklingsprosjektet er en dag i uka, men det er student og arbeidsgiver som må avklare tidsrammen for dette. Det er obligatorisk frammøte i praksisperioden både på arbeidsplassen og på samlinger på skolen i løpet av den samme perioden.

3.2 Tema

Studenten gjennomfører endringsarbeid/utviklingsarbeid med utgangspunkt i et utviklingsbehov på egen arbeidsplass. Tema og problemstilling for prosjektet skal bestemmes i fellesskap mellom arbeidsgiver og student.

Tema for prosjektet må forholde seg til:

1. læringsutbyttebeskrivelse for utviklingsarbeid på egen arbeidsplass
2. læringsutbytte som studenten utarbeider for det konkrete prosjektet

3.3 Midtvurdering og sluttvurdering

Underveisvurdering gis i form av veiledning. Det arrangeres også et fagseminar der studenten presenterer resultatet av utviklingsarbeidet for medstudenter og eventuelt andre involverte i prosjektet.

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i prosjektperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner.

Studenten får sluttvurdering på utviklingsprosjektet etter kriteriene 1 – 6 i pkt. 3.1.2 i studieplanen. Sluttvurdering på utviklingsarbeidet er bestått/ikke bestått.

Faglærer fra skolen veileder studenten i arbeidet med dokumentasjon av utviklingsarbeidet. Læreren gjennomfører 3x2 timer samtaler med studenten i løpet av praksisperioden. Faglærer har ansvar for:

- godkjenning av tema og problemstilling
- utforming av praksisrapport
- prosjektarbeidet som prosess
- veiledning av det oppgavetekniske, den skriftlige praksisrapporten

Veileder på praksisplassen har det faglige ansvaret for veiledning av utviklingsprosjektet. Veileder på praksisplassen må ha utdanning tilsvarende fagskole eller høyere utdanning, og bør være en som kan godkjenne de praktiske gjennomføringstiltakene i prosjektet. Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 2 timer pr uke. I tillegg gis det ”her og nå”- veiledning ved behov. Ved praksisgjennomføring som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass, bør minimum en dag i uken settes av til arbeid med prosjektet. Veileder på praksisplassen gir veiledning i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet.

Tema for veiledning på arbeidsplassen er:

- faglig innhold
- faglig forståelse
- personsentrert omsorg
- miljøbehandling og miljøterapeutiske tiltak
- refleksjon over egen yrkesutøvelse og utviklingsmuligheter
- kommunikasjon, samarbeid, problemløsning, rapportering og dokumentasjon
- ressursutnyttelse

4 Forventninger

4.1 Forventninger til studenten:

- å gjennomføre praksis
- utarbeide mål for egen læring i prosjektet, egne skriftlige prosjektmål, arbeidsplan og tidsplan på bakgrunn av utdanningens læringsutbyttebeskrivelser og de muligheter som finnes på arbeidsplassen
- å avtale tid til å gjennomgå målene for prosjektet, arbeidsplanen og egen læringsutbyttebeskrivelse med praksisveileder og lærer i planleggingsfasen av prosjektet
- planlegge, gjennomføre og evaluere prosjektet i tråd med oppsatt plan
- å utarbeide arbeidsplan på bakgrunn av læringsutbytte og tidsplan i samarbeid med praksisveileder i løpet av førstepraksisuke
- å ta initiativ til å søke råd og veiledning ved behov utenfor fastsatte veiledningssamtaler
- å kunne motta veiledning, være aktiv og vurdere egen innsats og egenutvikling under praksisperioden
- å levere arbeidskrav innen frist i Canvas

4.2 Forventninger til praksisveileder:

- ta imot studenten på en god måte og legge til rette for prosjektet
- samarbeide om å utarbeide turnusplan
- gjøre seg kjent med målene, læringsutbyttebeskrivelsene, arbeidsplanen og tidsplanen som studenten har satt opp for prosjektet
- delta i godkjenning av prosjektplanen
- legge til rette slik at studenten har mulighet til å nå målene og læringsutbytte for prosjektet
- hjelpe til å tilrettelegge for prosjektet på arbeidsplassen
- veilede studenten
- i samarbeid med fagskolen, vurdere studentens prosjekt til godkjent/ikke godkjent
- underskrive vurderingsdokumentet

4.3 Forventninger til lærer:

- veilede ut fra målsetningene
- gjøre seg kjent med studentens egne mål, læringsutbytte og prosjektplan
- følge opp student og veileder etter avtale
- gi studenten tilbakemelding på oppgaver/arbeidskrav
- lede veiledning på fellessamling for erfaringsdeling ved utdanningsstedet
- legge til rette for at prosjektet blir vurdert til godkjent/ikke godkjent

5 Presentasjon av utviklingsarbeidet

5.1 Generelt

Presentasjon av eget arbeid er en obligatorisk del av et utviklingsarbeid. Erfaring fra gjennomføring av utviklingsprosjektet skal presenteres både for egne kolleger og medstudenter i praksisperioden. Hensikten med presentasjonen er å dele erfaringer og få tilbakemeldinger som kan bidra til å bedre drøftingsgrunnlaget i prosjektrapporten. Presentasjonen planlegges i samarbeid mellom student og praksisveileder. Presentasjonen skal skje på arbeidsplassen for kollegaer og midtveis i praksisperioden overfor medstudenter. Det kan også være hensiktsmessig å holde en presentasjon for medstudenter når praksisperioden er avsluttet.

6 Dokumentasjon

6.1 Framdriftsplan

PROSJEKTPLAN, STUDENT:.....

GJØREMÅL
<p>Tema (Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p>Problemstilling (Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p>Læringsutbyttebeskrivelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnskaper • Ferdigheter • Generell kompetanse <p>(Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p><u>Tidsplan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Forberedelse   <ul style="list-style-type: none"> ○ Tema, problemstilling og læringsutbyttebeskrivelser, mål ○ Litteratur- og informasjonssøkning ○ Tidsplan for prosjektet ○ Presentasjon på skolen   • Gjennomføring   <ul style="list-style-type: none"> ○ Innsamling og bearbeiding av data ○ Praktisk utprøving på bakgrunn av hovedmål ○ Presentasjon på arbeidsstedet   • Etterarbeid • Oppsummering og konklusjon på bakgrunn av målsetting(er)
Dato for samtale om tema, problemstilling og læringsutbyttebeskrivelser, mål
Dato for midtvurdering
Dato for sluttvurdering
Dato for innlevering av prosjektrapport inkl. refleksjonsnotat

6.2 Prosjektrapport

Studentene utarbeider en praksisrapport som dokumenterer utviklingsarbeidet:

- Forord
- Innledning
  - Beskrivelse av tema, problemstilling og mål, læringsutbyttebeskrivelser for utviklingsprosjektet
  - Avgrensninger/begrunnelser
  - Begrepsavklaring
  - Metodedel (her skal den praktiske gjennomføringen av prosjektet beskrives)
- Relevant teori som belyser tema og problemstilling
- Presentasjon av resultat og funn som belyser problemformuleringen
- Drøfting (her skal tilbakemeldinger og erfaringer fra prosjektet fra kollegaer, brukere og veiledere inn)
- Konklusjon
- Studentens egen vurdering av prosjektet
  - oppsummere det faglige resultatet
  - gi en vurdering av det faglige arbeid og læringsprosessen, egenvurdering
  - hvilke læringsutbytte er oppnådd jfr emnene i studieplanen og læringsutbyttebeskrivelser for praksisperioden?
  - hvis prosjektet gjennomføres i grupper, må rapporten inneholde et eget punkt som omhandler gruppeprosessen
- Litteratur/kildebeskrivelse
- Refleksjonsnotat

6.3 Prosjektdagbok/logg

I løpet av utviklingsarbeidet fører studenten logg med refleksjon over egne erfaringer. Loggen skal beskrive framdrift i prosjektet fra uke til uke. Beskrivelsene hentes fra samhandlingssituasjoner og skal ta utgangspunkt både i positive og negative erfaringer. Hensikt med loggskrivningen er å trene på refleksjon rundt etiske, faglige og praktiske begrunnelser for egen yrkesutøvelse. På den måten kan refleksjon over sammenheng mellom teori og praksis bidra til å videreutvikle faglig kompetanse og oppøve evnen til å se alternative handlingsalternativer. Denne loggen kan være og tilgjengelig for veileder på arbeidsplassen. Faglærer kommenterer loggen fortløpende.

Eksempel på loggskrivning:

Beskriv kort en hendelse eller hendelsessekvens. F.eks. kan det stilles følgende spørsmål:

- hvilke reaksjoner hadde jeg? (tanker, følelser, kroppsreaksjoner)
- hva gikk umiddelbart forut for min reaksjon / hva var situasjonen?
- hva fulgte etter min reaksjon / ble noe endret?

- hvilke handlingsalternativer forelå?
- hvilke faglige og etiske begrunnelser anvendte jeg?
- hva lærte jeg av situasjonen?
- hvordan kan jeg nyttiggjøre meg dette i egen yrkesutøvelse?

6.4 Prosjektmappe

Alt materiale som angår utviklingsarbeidet samles i en prosjektmappe. Det kan være rapporter, brev, møterefater, funn og foreløpige konklusjoner i henhold til problemformulering. Framdriftsplan (se pkt. 6.1) og logg (pkt. 6.3) er obligatoriske vedlegg til prosjektrapporten, se pkt 6.2. Studenten velger vedlegg fra prosjektmappen som er egnet til å belyse og være til hjelp i drøftingen av utviklingsarbeidet. Alle data skal kvalitetssikres, og etiske retningslinjer som taushetsplikt, anonymisering, frivillig deltagelse vektlegges og dokumenteres.

6.5 Prosjektrapport

Prosjekt mappe og logg er en støtte for prosjektrapporten. Prosjektrapporten skal være innbundet og tilgjengelig for veileder og arbeidsgiver. På grunn av forhold som blant annet taushetsplikt, er det leder på arbeidsplassen som avgjør hvor tilgjengelig rapporten skal være. Prosjektrapporten leveres i Canvas.

Hver student lager et oppsummeringsnotat med egenvurdering som vedlegg til prosjektrapporten basert på følgende hovedpunkter:

- vurdering av det faglige arbeidet og læringsprosessen
- oppsummering av eget læringsutbytte

6.6 Vurdering av praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass utgjør en selvstendig modul.

Vurdering på det skriftlige arbeidet vurderes med godkjent/ikke godkjent.

Praksisperioden vurderes med bestått/ikke bestått.

Vedlegg:

1. Skjema midtvurdering
2. Skjema sluttvurdering
3. Kriterier for ikke bestått praksis

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Midtvurdering prosjekt

Midtvurdering foretatt :.....(dato).

Fravær inntil nå i perioden:

Dager:.....Timer:.....

Student:.....sign.

Veileder:.....sign.

Lærer:.....sign.

Kommentarer:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Skriftlig varsel om ikke bestått praksis er gitt.....(dato)

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Vurderingsskjema for gjennomført prosjekt

Studentens navn:.....

Arbeidssted:.....

Tidsrom for prosjektarbeid:.....

Arbeidskrav tilknyttet prosjektet

Arbeidskrav	Godkjent	Ikke godkjent
Oppgave 1 Framdriftsplan		
Oppgave 2 (vurderes av skolen/faglærer) Prosjektrapport		

Alle arbeidskrav må være godkjente for å oppnå vurdering Bestått.

Vurdering: (Bestått/Ikke bestått).....

Fravær

Dager:..... Timer:.....

Student

Veileder

Lærer

Kriterier for ikke bestått praksis

Ekstern praksisveileder og/eller fagskolens veileder kan reise tvil om bestått, eller foreslå at praksis ikke er bestått, dersom studenten vurderes til ikke å ha oppfylt kravene i følgende punkt a – g. Det er tilstrekkelig at ett av punktene ikke er oppfylt:

- a. Ikke oppfylt nærværsplikten for praksisstudiene
- b. Ikke viser tilstrekkelig personlig og/eller faglig kompetanse
- c. Ikke oppnår godkjent resultat i forhold til læringsutbytte for praksisperioden
- d. Ikke retter seg etter vanlige normer, regler og lover i arbeidslivet eller ev. personalreglement ved praksisstedet
- e. Ikke overholder yrkesetiske retningslinjer og/eller taushetsløfte
- f. Ikke overholder obligatoriske forpliktelser og avtaler, herunder obligatoriske oppgaver/arbeidskrav og gitte tidsfrister
- g. Ikke viser respekt for brukere, pårørende eller medarbeidere på praksisstedet.

VEDLEGG 2

**RETNINGSLINJER FOR
PRAKSIS GJENNOMFØRT
SOM PRAKSISUTPLASSERING**

LÆRINGSUTBYTTE - VEILEDNING - VURDERING
FORVENTNINGER - ARBEIDSKRAV

1 Generelt om organisering av praksisstudiet

Praksisutplasseringen skal gjennomføres på en arbeidsplass innenfor fagfeltet knyttet til fordypningen i utdanningen. Med utgangspunkt i studentens erfaringer og interesser vil skolen prøve å etterkomme studentens ønsker om praksissted. Fagskolen Innlandet inngår avtale med praksisstedet. Praksis skal benyttes til direkte eller indirekte brukerrettet arbeid. Praksisperioden har en varighet på 10 uker lagt til deler av 3. og 4. semester. Studiestedet organiserer minst en felles samling på utdanningsstedet for studentenes erfaringsdeling i løpet av praksisperioden.

Fagskolen Innlandet tilbyr praksisveilederkurs med informasjon og veiledning knyttet til planlegging og gjennomføring av praksisperioden. Dette skjer i forkant av praksisperioden.

1.1 Turnusplan og tilstedeværelse

Praksisperioden beregnes til gjennomsnittlig 30 timer tilstedeværelse og én studiedag pr. uke i ti uker. En gjennomsnittlig arbeidsdag er på ca. 7,5 timer. Det er obligatorisk tilstedeværelse. Det forutsettes at studenten deltar aktivt i praksisfeltet for å kunne læringsutbyttet for praksis. For at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått, må studenten ha vært til stede minimum 90 % av den planlagte praksistiden. Fravær utover 10 % må tas igjen.

Studenten planlegger egen turnusplan som godkjennes av lærer og praksisveileder. For at studenten skal få gode læresituasjoner, bør studenten i størst mulig grad følge praksisveileders turnus.

1.2 Brukersituasjoner

Brukersituasjonene som studentene møter i praksisperioden kan være utfordrende. Det kan for eksempel være akutte situasjoner som stiller krav til yrkesutøverens kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse. Det er derfor nødvendig at yrkesutøveren kan samarbeide med andre fagpersoner for å bistå til beste for brukeren.

Læringsutbytte for praksis gjennomført som praksisutplassering

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner mennesker med utviklingshemming og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos brukere med utviklingshemming • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • kan oppdatere sin kunnskap om målrettet miljøarbeid gjennom utviklingsarbeidet i praksisperioden
-----------------	--

Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan observere og kartlegge primære og sekundære ADL-ferdigheter i praksis, identifisere faglige og etiske problemstillinger og bidra til iverksetting av tiltak • kan bidra til å evaluere tiltak, ressurser og behov hos tjenestemottaker i praksis ved hjelp av kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med utviklingshemming til mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om målrette mljørarbeid for å ivareta verdighet og mestring • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom brukermedvirkning og faglig forsvarlig praksis. • kan samarbeide med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater til beste for tjenestemottaker •

2 Veiledning og vurdering

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Veiledning på praksisstedet vil bli gitt individuelt av kvalifiserte fagarbeidere med oppdatert kunnskap og erfaring fra praksisfeltet. I tillegg vil det være veiledning fra skolens lærere. Veiledningen skjer ut fra studieplanens læringsutbyttebeskrivelse samt studentens egne læringsbehov fra faglig og personlig ståsted, og praksisstedets egenart.

Ulike veiledningssituasjoner:

- **Veiledning i målsamtale** (gjennomføres i løpet av første praksisuke)

Er en formell samtale mellom student, praksisveileder og lærer der de snakker om gjensidige forventninger til praksis, studentens læringsmål/læringsutbytte, praksisfeltets muligheter og begrensninger, studentens veiledningsbehov og praksisveileders muligheter ut fra faglige ressurser. Se arbeidskrav 2.

- **Fortløpende veiledning**

Skal sikre kontinuitet i opplæringen. Læring i praksis innebærer at studenten handler i forhold til fagkunnskap og har handlingskompetanse. I veiledningssamtalene innebærer dette at studenten kan begrunne vurderingene og valgene sine. Dette bidrar til å synliggjøre handlingskompetansen. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse. Det anbefales at praksisveileder og student avtaler faste veiledningstimer, helst 2 ganger pr.uke. I tillegg gis det ”her og nå”- veiledning ved behov.

- **Veiledning i midt- og sluttvurdering**

Innebærer at praksisveileder i samarbeid med faglærer skal vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått. Utgangspunktet for vurderingen er utdanningens- og studentens læringsutbytte og praksisstedets læringsmuligheter. Student, praksisveileder og lærer deltar i en formell planlagt vurderingssamtale. Tid og sted avtales i god tid. Etter midt – og sluttevaluering undertegnes skjemaene midtvurdering og sluttvurdering. Hvis det er fare for at studenten ikke viser tilstrekkelig læringsutbytte for å bestå, skal det gis skriftlig varsel og veiledning på et så tidlig tidspunkt at det er mulig for studenten å kunne bestå praksis.

3 Forventninger i praksis

3.1 Forventninger til studenten:

- å gjennomføre praksisprogrammet
- å planlegge og utarbeide turnusplan i samarbeid med praksisveileder
- å utarbeide eget læringsutbytte for praksisperioden ut fra mulighetene som finnes på praksisstedet og utdanningens overordnede læringsutbytte
- å avtale tid til å gjennomgå ønsket læringsutbytte med praksisveileder og lærer
- å formulere veiledningsgrunnlag, se pkt. 5.1
- å ta initiativ til å søke råd og veiledning ved behov utenfor fastsatte veiledningssamtaler
- å kunne motta veiledning, være aktiv og vurdere egen innsats og egenutvikling under praksisperioden
- å levere arbeidskrav innen frist (i Canvas)

3.2 Forventninger til praksisveileder:

- ta imot studenten på en god måte og legge til rette for god praksis
- samarbeide om å utarbeide turnusplan
- gjøre seg kjent med læringsutbytte for praksis samt studentens egen læringsutbytte
- delta i godkjenning av studentens læringsutbytte og arbeidsplan
- legge forholdene til rette slik at studenten har mulighet til å nå ønsket læringsutbytte for praksisperioden
- hjelpe til å velge ut relevante læresituasjoner
- veilede studenten
- i samarbeid med skolen, vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått
- underskrive vurderingsdokumentet for praksis

3.3 Forventninger til lærer:

- veilede studenten i konkretisering av læringsutbytte
- gjøre seg kjent med studentens eget læringsutbytte og arbeidsplan
- samarbeide med student og praksisveileder om å legge til rette for veiledning og underveisvurdering etter avtale
- gi studenten tilbakemelding på oppgaver/arbeidskrav
- lede veiledning på fellessamling for erfaringsdeling ved utdanningsstedet
- legge til rette for at praksis blir vurdert til bestått/ikke bestått

4 Arbeidskrav i praksis

Arbeidskrav til praksisperioden er fire obligatoriske oppgaver samt logg for egenrefleksjon som skal besvares og innleveres etter fastsatt oppsett. Arbeidskrav og loggføring av egenrefleksjon kan bidra til å synliggjøre studentens læringsarbeid i praksis og inngå som dokumentasjon for sluttvurderingen.

4.1 Arbeidskrav 1: Eget ståsted og førforståelse

Studenten skal beskrive egne praksiserfaringer og førforståelse. Hensikten er å øke studentens bevissthet om tidligere erfaringer som utgangspunkt for å videreutvikle nye praksiserfaringer og læringsutbytte. Hensikten er å klargjøre for seg selv, veileder og lærer hvilke lære- og veiledningsbehov den enkelte student har.

Mal for utforming av oppgaven:

- Studentens navn
- Når var du ferdig med grunnutdanningen din?
- Hva er den viktigste motivasjon for å ta fagskoleutdanning?
- Hvilke arbeidserfaring har du som yrkesutøver innen helse- og oppvekstfag?
- Hvilke områder innen helse og oppvekst er du spesielt opptatt av?
- Hva opplever du som dine sterke sider som yrkesutøver?
- Hvilke områder ønsker du å endre eller videreutvikle?
- Skisser hvilke områder innen fordypningsområdet og læringsutbyttebeskrivelsen som du ønsker å arbeide med i praksisperioden innenfor rammene av utdanningens læringsutbytte for praksis. Begrunn svaret.

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av eget ståsted og praksiserfaringer etter malen ovenfor.

Omfang: ca 500 ord

Vurdering: Godkjent/ikke godkjent

Oppgaven leveres i Canvas i løpet av første praksisuke.

4.2 Arbeidskrav 2: Beskrivelse av eget læringsutbytte

Arbeidskravet har som formål at studentens skal kunne være delaktig i å utforme egen læringsutbyttebeskrivelse for praksisperioden. Dette kan bidra til å øke studentens interesse og ansvar for å utnytte praksisperioden best mulig. Beskrivelsen skal ta utgangspunkt i overordnet læringsutbyttet for praksis, praksisstedets rammer og studentens egne ønsker og behov som beskrevet i arbeidskrav 1, se pkt. 5.1

Læringsutbyttebeskrivelsen skal beskrive kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Ønsket læringsutbytte skal være konkret, relevant, realistisk og målbart:

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av eget læringsutbytte for praksisperioden.

Omfang: ca 500 ord

Vurdering: godkjent/ikke godkjent.

Studenten får veiledning og underveisvurdering av lærer og praksisveileder.

Oppgaven leveres i Canvas i løpet av andre praksisuke.

4.3 Arbeidskrav 3 og 4: Beskrivelse av en aktuell situasjon fra praksisperioden (case)

Studenten skal beskrive to case i praksisperioden. Utgangspunktet er arbeid med bruker av tjenesten. Hensikten er å oppøve evnen til refleksjon og faglige begrunnelser i egen yrkesutøvelse, samt tverrfaglig samarbeid.

Studenten følger opp en bruker i minimum en uke og skal deretter:

- arbeid med case skal ta utgangspunkt i beskrivelse av eget læringsutbytte, se pkt. 5.2
- beskrive hvilke utfordringer brukeren står overfor i sin aktuelle situasjon
- velge ut to fokusområder for nødvendige målrettede tiltak
- gjøre rede for og begrunn egne valg for planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltakene

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse.

Omfang: 1500 ord +/- 10% for hvert case.

Vurdering: godkjent/ikke godkjent.

Første case leveres etter 5.praksisuke, det andre etter gjennomført praksis.

Begge leveres i Canvas.

4.4 Arbeidskrav 5: Logg for egenrefleksjon

I løpet av praksisperioden fører studenten logg med refleksjon over egne erfaringer. Beskrivelsene hentes fra samhandlingssituasjoner og skal ta utgangspunkt både i positive og negative erfaringer. Hensikt med loggskrivningen er å trene på refleksjon rundt etiske, faglige og praktiske begrunnelser for egen yrkesutøvelse. På den måten kan refleksjon over sammenheng mellom teori og praksis bidra til å videreutvikle faglig kompetanse og oppøve evnen til å se ulike handlingsalternativer.

Eksempel:

Beskriv kort en hendelse eller hendelsessekvens. F.eks. kan det stilles følgende spørsmål:

- hvilke reaksjoner hadde jeg? (tanker, følelser, kroppsreaksjoner)
- hva gikk umiddelbart forut for min reaksjon / hva var situasjonen?
- hva fulgte etter min reaksjon / ble noe endret?
- hvilke handlingsalternativer forelå?
- hvilke faglige og etiske begrunnelser anvendte jeg?
- hva lærte jeg av situasjonen?
- hvordan kan jeg nyttiggjøre meg dette i egen yrkesutøvelse?

Rammer:

Skriftlig individuell logg .

Omfang: Maks 1000 ord

Vurdering: godkjent/ikke godkjent

4 logger leveres i Canvas i egen mappe som heter logg.

Vedlegg:

1. Skjema midtvurdering
2. Skjema sluttvurdering
3. Kriterier for ikke bestått praksis

Vurderingsskjema – Midtvurdering

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Midtvurdering foretatt:.....(dato)

Fravær til nå i perioden:.....(antall timer)

Student:.....sign.

Praksisveileder:.....sign.

Lærer.....sign.

Evt. kommentar:

.....

.....

.....

.....

.....

Hvis det oppstår tvil om at studenten kan oppfylle beskrevet læringsutbytte og få bestått ved praksisperiodens slutt, skal studenten gis skriftlig varsel om dette snarest og senest 3 uker før praksisperiodens avslutning.

Skriftlig varsel om ikke bestått praksis er gitt:.....(dato).

Arbeidskrav knyttet til praksisperioden	Godkjent	Ikke godkjent
Arbeidskrav 1: <i>Egen ståsted og forforståelse</i>		
Arbeidskrav 2: <i>Beskrivelse av eget læringsutbytte</i>		
Arbeidskrav 3: <i>Case 1</i>		
Arbeidskrav 4: <i>Case 2</i>		
Arbeidskrav 5: <i>Logg for egenrefleksjon</i>		

Vurderingsskjema - sluttvurdering

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Vurderingsskjema for gjennomført praksis

Studentens navn:.....

Praksissted:.....

Vurdering:.....(bestått/ikke bestått)

Fravær:.....(antall timer)

Tidsrom:.....

Student

Praksisveileder

Lærer

Alle arbeidskrav må være godkjente for å oppnå vurdering Bestått.

Ferdig utfylt skjema oversendes skolen

Kriterier for ikke bestått praksis

Ekstern praksisveileder og/eller fagskolens veileder kan reise tvil om bestått, eller foreslå at praksis ikke er bestått, dersom studenten vurderes til ikke å ha oppfylt kravene i følgende punkt a – g. Det er tilstrekkelig at ett av punktene ikke er oppfylt:

- a. Ikke oppfylt nærværsplikten for praksisstudiene
- b. Ikke viser tilstrekkelig personlig og/eller faglig kompetanse
- c. Ikke oppnår godkjent resultat i forhold til læringsutbytte for praksisperioden
- d. Ikke retter seg etter vanlige normer, regler og lover i arbeidslivet eller ev. personalreglement ved praksisstedet
- e. Ikke overholder yrkesetiske retningslinjer og/eller taushetsløfte
- f. Ikke overholder obligatoriske forpliktelser og avtaler, herunder obligatoriske oppgaver/arbeidskrav og gitte tidsfrister
- g. Ikke viser respekt for brukere, pårørende eller medarbeidere på praksisstedet

VEDLEGG 3

Skjematisk oversikt over læringsutbytte for alle emner i studiet

KUNNSKAP – NKR	Overordnet for hele studiet	Læringsutbytte for de ulike emnene (tallet i parentes referer til emnenummer i planen)
Kandidaten har kunnskap om begreper, prosesser og verktøy som anvendes innenfor et spesialisert fagområde	Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> ● har kunnskap om ulike kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse 	Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> ● har kunnskap om normal utvikling og forstår begrepet utviklingshemming, hvilke variasjoner som eksisterer og hvordan graden av utviklingshemming klassifiseres (2) ● har kunnskap om kognitive, kommunikative, sensoriske og motoriske funksjonsnedsettelse (2) ● har kunnskap om hva som kjennetegner mennesker med utviklingshemming og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen (6)
	<ul style="list-style-type: none"> ● har kunnskap om aktuelle metoder innen målrettet miljøarbeid for å fremme mestring, verdighet og deltagelse i samfunnet 	<ul style="list-style-type: none"> ● har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos brukere med utviklingshemming (6) ● har kunnskap om ADL, vernepleierens arbeidsmodell, ulike kartleggingsverktøy, hjelpemidler og arbeidsmetoder i arbeid med mennesker med ulik funksjonshemming (3) ● har kjennskap til ulike tiltaksformer fra målrettet miljøbehandling, herunder forsterkningsprosedyrer, opplæringstiltak, atferdsavtaler og motivasjonsendrende tiltak (3) ● har kunnskap om begrepene mestring, makt og lært hjelpeløshet knyttet til mennesker med utviklingshemming, deres familie og sosiale nettverk (1) ● har kunnskaper om metodisk arbeid som varierer fra omsorgsarbeid for ivaretagelse, miljøarbeid for tilrettelegging for deltagelse og mestring til miljøbehandling av krevende utfordringer (3) ● har kunnskap om velferdsteknologi og innovasjon i helse- og omsorgssektoren rettet mot mennesker med utviklingshemming (4) ● har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til tjenesteyting til mennesker med utviklingshemming (1)
	<ul style="list-style-type: none"> ● har kunnskap om hvordan ulike formidlingsmåter, kommunikasjonsprosesser og prinsipper i veiledning 	

	brukes innen målrettet miljøarbeid	<ul style="list-style-type: none"> •har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper, inkludert kollegaveiledning (4) •har kunnskap om ulike kommunikasjonsformer i samhandling med mennesker med utviklingshemming og deres pårørende/familie (2) •har kunnskap om behandlingsintegritet og måling av denne i målrettet miljøarbeid (3)
har innsikt i relevant regelverk, standarder, avtaler og krav til kvalitet	<ul style="list-style-type: none"> •har innsikt i relevante lover og regelverk som gjelder i tjenesteyting til mennesker med ulike funksjonsnedsettelse 	<ul style="list-style-type: none"> •har innsikt i hvordan lover, forskrifter og yrkesetiske retningslinjer innen helse- og omsorgssektoren regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå (1) •har kjennskap til lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (kap 9), helsepersonelloven, pasient og brukerrettighetsloven, sosialtjenesteloven og forskrift om kvalitet i pleie –og omsorgstjenestene (3) •har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer, herunder FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) (1) •har kunnskap om hvordan helse- og sosialpolitiske føringer påvirker tjenesteutøvelsen og tjenestemottakers livssituasjon (1)
har bransjekunnskap og kjennskap til yrkesfeltet	<ul style="list-style-type: none"> •har kunnskap om helsearbeiderens ansvars-, funksjons- og kompetanseområde for mennesker med utviklingshemming 	<ul style="list-style-type: none"> •har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren (1) •har kunnskap om utviklingshemmedes plass i samfunnet i dag og i historisk perspektiv (2) •har kunnskap om helsearbeiderens ansvars, funksjons og kompetanseområde innen målrettet miljøarbeid (3) •har kunnskap om ledelse, organisasjonsbygging, medarbeiderskap og organisasjonskultur i helse- og omsorgssektoren (4) •har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon knyttet til mennesker med utviklingshemming (4) •har innsikt i kunnskapsbasert praksis som beslutningsstøtte i faglige beslutninger (5) •har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp (6)
kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap	<ul style="list-style-type: none"> •kan oppdatere sin kunnskap om metoder som brukes i målrettet miljøarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> • kan oppdatere sin kunnskap om aktive og passive metoder for å møte utfordrende atferd (2) •kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap og kjenne til ulike faglige tidsskrifter rettet mot målrettet miljøarbeid og miljøarbeid generelt (3) •har kunnskap om kunnskapsbasert praksis og kjennskap til forskning knyttet målrettet miljøarbeid (4) •kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med mennesker med ulik grad av utviklingshemming (5)

		<ul style="list-style-type: none"> • kan oppdatere sine kunnskaper om målrettet miljøarbeid gjennom fordypning i valgt tema ved å innhente, vurdere og bearbeide teori og drøfte sammenheng mellom teori og praksis (5) • kan oppdatere sin kunnskap om målrettet miljøarbeid gjennom utviklingsarbeidet i praksisperioden (6) • har kunnskap om ulike læringsformer, IKT, studieteknikk og arbeidsmetoder, inkludert oppgaveskriving i henhold til APA (1)
forstår egen bransjes betydning i et samfunns- og verdiskapingsperspektiv	<ul style="list-style-type: none"> • forstår betydningen av brukers mestring av dagliglivet i et samfunnsperspektiv 	<ul style="list-style-type: none"> • forstår betydningen av personsentrert omsorg og tjenestemottakers rett til medbestemmelse i arbeidet for selvstendighet, mestring og livskvalitet (2) • forstår viktigheten av tverrfaglig samarbeid i planlegging og tilrettelegging av tjenesten både med og uten individuell plan (3) • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskapning i samfunnet (4)

FERDIGHETER - NKR	Overordnet for hele studiet	Læringsutbytte for de ulike emnene (tallet i parentes referer til emnenummer)
Kandidaten	Kandidaten	Kandidaten
kan anvende faglig kunnskap på praktiske og teoretiske problemstillinger	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om atferd, kommunikasjon og samhandling innenfor målrettet miljøarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger knyttet til mennesker med utviklingshemming (1) • kan legge til rette for brukermedvirkning og samvalg ved kartlegginger av verdier og bidra til utforming av mål og tiltak (3) • kan anvende kunnskap om samhandling, makt og avmakt til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring (1) • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer (1) • kan anvende kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling og om helse- og sosialpolitiske føringer (1) • kan anvende faglige kunnskaper om ulike funksjonsnedsettelse for å identifisere ressurser og behov hos tjenestemottaker (2) • kan registrere og evaluere tiltak for å gjøre nødvendige tilpasninger i miljøarbeidet etter etiske og faglige vurderinger (2)

		<ul style="list-style-type: none"> ● kan anvende ulike kommunikasjonsformer i individuelt tilpassede tiltak (2) ● kan anvende alternativ og supplerende kommunikasjon for å sikre tjenestemottakers selvstendighet og medvirkning (2) ● kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie, frivillige og annet nettverk (4) ● kan anvende kunnskap om pasientforløp og om aktørens roller og ansvar i arbeid med utviklingshemmede (4) ● kan anvende kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helse- og omsorgstjenester (4) ● kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende og kollegaer (4) ● kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø (4) ● kan anvende kunnskap om målrettet miljøarbeid til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med utviklingshemmede (5) ● kan anvende kunnskap om målrettet miljøarbeid for å ivareta verdighet og mestring (6) ● kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med utviklingshemming til mestring når helse og funksjonsevne endres (6) ● kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger (6)
kan anvende relevante faglige verktøy, materialer, teknikker og uttrykksformer	<ul style="list-style-type: none"> ● kan anvende metoder for målrettet miljøarbeid i sin yrkesutøvelse til mennesker med utviklingshemming 	<ul style="list-style-type: none"> ● kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren knyttet til egen yrkesutøvelse (1) ● kan å etablere hensiktsmessig atferd og/eller avvikle uhensiktsmessig atferd hos tjenestemottaker (2) ● kan anvende kunnskap om velferdsteknologi, hjelpemidler og tilrettelegging til utviklingshemmede for å bidra til økt aktivitet og selvstendighet (3) ● kan anvende ulike kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder innen målrettet miljøarbeid for å bidra til å iverksette og følge opp tiltak (3) ● kan anvende kunnskap om brukeren til å delta i miljøbehandling for å ivareta verdighet og mestring (6) ● kan legge til rette for deltakelse og mestring for marginaliserte grupper i samfunnet (3) ● kan legge til rette for læring av nye atferder ved bruke av ulike opplæringstiltak (3)
kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en yrkesfaglig problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> ● kan finne informasjon og fagstoff knyttet til aktuelle problemstillinger i arbeidet 	<ul style="list-style-type: none"> ● kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver knyttet til målrettet miljøarbeid (1)

	med mennesker med utviklingshemming	<ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff om habilitering/ADL med sikte på størst mulig selvstendighet og livskvalitet på tjenestemottakers premisser (3) • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til målrettet miljøarbeid (5) • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis (6) • kan finne og bruke grunnleggende empiri fra målrettet miljøarbeid og bidra til kunnskapsbasert praksis i tjenesten (4)
kan kartlegge en situasjon og identifisere faglige problemstillinger og behov for iverksetting av tiltak	<ul style="list-style-type: none"> • kartlegge brukers ressurser og identifisere, planlegge og tilrettelegge for en utviklingshemmedes individuelle behov 	<ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter (1) • kan evaluere effekten av iverksatte tiltak fortløpende og etter endt forløp (3) • kan sette i gang tiltak for å fremme nettverksbygging rundt tjenestemottakeren (3) • kan anvende kunnskap om brukerens miljø, kulturbakgrunn og livssituasjon for å ivareta individuelle behov (3) • kan dokumentere observasjoner og bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren (4) • kan anvende velferdsteknologi tilpasset den enkelte brukers forutsetninger og behov (4) • kan bidra til å planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter knyttet til mennesker med utviklingshemming (5) • kan observere og kartlegge primære og sekundære ADL-ferdigheter i praksis, identifisere faglige og etiske problemstillinger og bidra til iverksetting av tiltak (6) • kan bidra til å evaluere tiltak, ressurser og behov hos tjenestemottaker i praksis ved hjelp av kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy (6) • kan kartlegge forekomster av overskudds- og underskuddsatferd i målrettet miljøarbeid (3)

GENERELL KOMPETANSE - NKR	Overordnet for hele studiet	Læringsutbytte for de ulike emnene (tallet i parentes referer til emnenummer)
Kandidaten	Kandidaten	Kandidaten
har forståelse for yrkes- og bransjetiske prinsipper	<ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for viktigheten av tverrfaglighet, etikk og samhandling i målrettet miljøarbeid • forstår viktigheten av dokumentasjon som kvalitetssikring for behandling og oppfølging av bruker 	<ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen (1) • har forståelse for betydningen samhandling, makt, avmakt, lært hjelpeløshet, etikk og kommunikasjon har i arbeidet med utviklingshemmede (1) • har forståelse for etiske prinsipper og rettsikkerhet rundt bruk av makt og tvang (3)

		<ul style="list-style-type: none"> •forstår viktigheten av å dokumentere faglige observasjoner og bidra til å vurdere tiltak basert på analyse av observasjoner for å oppnå god kvalitet på tjenestene (2) •har forståelse for viktigheten av at brukers styrker, interesser og verdier står sentralt ved utarbeidelse av tiltak i målrettet miljøarbeid (2) •har forståelse for viktigheten av nettverksbygging og inkludering i samfunnet (3) •har forståelse for at atferd blir sett i sammenheng med de situasjoner som den forekommer i (3) <p>Har forståelse for hvilke faktorer som inngår i målrettet miljøarbeid og hvordan disse brukes for at tjenestemottakere skal oppleve mestring av dagliglivets aktiviteter (5)</p> <ul style="list-style-type: none"> •har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten (5)
har utviklet en etisk grunnholdning i utøvelsen av yrket	<ul style="list-style-type: none"> •har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved relasjon med bruker, kollegaer og andre 	<ul style="list-style-type: none"> •har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen praksis og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer (1) •har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at etiske prinsipper begrunnes og drøftes (5) •har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom brukermedvirkning og faglig forsvarlig i praksis (6)
kan utføre arbeidet etter utvalgte målgruppers behov	<ul style="list-style-type: none"> •kan utføre målrettet miljøarbeid for å dekke utviklingshemmedes behov for mestring, verdighet og deltagelse 	<ul style="list-style-type: none"> •kan kommunisere og samhandle med tjenestemottakere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet (1) •kan samarbeide med tjenestemottaker og pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning, mestring og verdighet og som møter deres behov for meningsfull aktivitet (2) •kan utføre målrettet miljøarbeid og legge til rette for at tjenestemottakere opplever mestring og deltagelse på aktuelle arenaer (3)
kan bygge relasjoner med fagfeller og på tvers av fag samt med eksterne grupper	<ul style="list-style-type: none"> •kan bygge relasjoner i samhandling med tjenestemottaker, deres pårørende og i tverrfaglig samarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> •kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at tjenestemottakere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet (1) •kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kollegaer (1) •kan bygge relasjoner i tverrfaglig samarbeid (3) •kan bygge relasjoner med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater og samarbeide om tjenestetilbud knyttet til mennesker med utviklingshemming (4) •kan samarbeide med kollegaer og på tvers av avdelinger og etater til beste for tjenestemottaker (6)
kan utvikle arbeidsmetoder, produkter og/eller tjenester av relevans for yrkesutøvelsen	<ul style="list-style-type: none"> •kan utvikle arbeidsmetoder i forbindelse med iverksetting og evaluering av tiltak innen målrettet miljøarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> •kan utvikle arbeidsmetoder i planlegging og tilrettelegging for miljøtiltak tilpasset den enkelte tjenestemottaker (3) •har utviklet evne til refleksjon over egen yrkesutøvelse gjennom erfaringsdeling med medstudenter, kollegaer og fagfeller (3) • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og refleksjon (4)

		<ul style="list-style-type: none"> • kan utforme skriftlige tiltaksbeskrivelser i målrettet miljøarbeid (3) • kan etablere og opprettholde lik praksis når mange personer skal gjennomføre tiltaksarbeid (3) • kan bruke sjekkpunktlistor for å måle behandlingsintegritet i målrettet miljøarbeid (3)
--	--	---